

คำนำ

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 เล่ม เป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะร่วมกันเป็นกลุ่มและทำให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ ตลอดจนสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้ง 3 เล่ม เพื่อให้นักเรียนศึกษาอย่างเป็นขั้นตอน นอกจากนั้นยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่ม นักเรียนสามารถนำความรู้ และทักษะกระบวนการ ดังกล่าวที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าชุดกิจกรรมนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการใช้ประกอบการเรียนและมีประโยชน์กับคุณครูที่ใช้ในการประกอบการเรียนรู้ให้กับเด็ก

สุพรรณษา รัฐแฉล้ม

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำชี้แจง	1
คำชี้แจงสำหรับครู	2
คำชี้แจงสำหรับนักเรียน	3
มาตรฐานการเรียนรู้	4
จุดประสงค์การเรียนรู้	6
ใบความรู้ที่ 1.1 เวลาทางประวัติศาสตร์	10
ใบความรู้ที่ 1.2 วิธีการทางประวัติศาสตร์	17
ใบกิจกรรมที่ 1.1 (ก่อนเรียน)	21
ใบกิจกรรมที่ 1.2	24
ใบกิจกรรมที่ 1.3 (ก่อนเรียน)	25
ใบความรู้ที่ 1.3 การแบ่งสมัยประวัติศาสตร์	28
ใบความรู้ที่ 1.4 หลักฐานทางประวัติศาสตร์	35
ใบกิจกรรมที่ 1.3 (หลังเรียน)	51
ใบกิจกรรมที่ 1.4	54
แบบทดสอบหลังเรียน	55
ใบเฉลย	
เฉลยใบกิจกรรมที่ 1.1	60
เฉลยใบกิจกรรมที่ 1.2	62
เฉลยใบกิจกรรมที่ 1.3	63
เฉลยใบกิจกรรมที่ 1.4	67
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	68
เอกสารอ้างอิง	69
ภาคผนวก	70
แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้	71
เกณฑ์ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้	72
กระดาษคำตอบ	73

คำชี้แจง

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งหมด 3 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 เรื่อง เจาะเวลาหาอดีต

เล่มที่ 2 เรื่อง พัฒนาการของมนุษย์

เล่มที่ 3 เรื่อง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 เล่ม เป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้ฝึกทักษะร่วมกันเป็นกลุ่มและทำให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้ง 3 เล่ม เพื่อให้นักเรียนศึกษาอย่างเป็นขั้นตอน นอกจากนั้นยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่ม นักเรียนสามารถนำความรู้ และทักษะกระบวนการ ดังกล่าวที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการศึกษาในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย

คำชี้แจงสำหรับครู

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เล่มนี้ ใช้เป็นสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โดยมี ขั้นตอน ในการปฏิบัติดังนี้

1. ครูแจกชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เล่มที่ 1 เรื่อง เจาะเวลาหาอดีต
2. ครูชี้แจงการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เล่มนี้ให้นักเรียนฟังก่อนลงมือศึกษา
3. ครูให้นักเรียนเริ่มศึกษาเนื้อหาจากใบความรู้ และใบกิจกรรม โดยนักเรียนจะต้องไม่ดูเฉลยก่อนลงมือทำใบกิจกรรม
4. ครูตรวจสอบ และเฉลยคำตอบของใบกิจกรรมและบันทึกผล
5. ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนระหว่างทำกิจกรรมการเรียนการสอนครั้งนี้ และบันทึกผล
6. ครูแจ้งคะแนนให้นักเรียนทราบ และชมเชยนักเรียนพร้อมให้คำแนะนำเพิ่มเติม

คำชี้แจงสำหรับนักเรียน

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เล่มที่1 เจาะเวลาหาอดีต เล่มนี้ ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โดยมี ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. นักเรียนฟังคำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เล่มที่1 เรื่อง เจาะเวลาหาอดีต
2. ให้นักเรียนรับชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เล่มที่1เรื่อง เจาะเวลาหาอดีต
3. ให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาจากใบความรู้ และใบกิจกรรม
4. เมื่อนักเรียนพบคำชี้แจงหรือคำถามในแต่ละใบกิจกรรมให้อ่านอย่างรอบคอบ
5. ส่งผลงานการทำใบกิจกรรมเพื่อให้ครูตรวจและบันทึกผล
6. รับฟังการบอกคะแนน คำชมเชย และคำแนะนำเพิ่มเติมจากครู
7. ในการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง นักเรียนควรให้ความร่วมมือ ตั้งใจในการทำกิจกรรม และตรงต่อเวลา

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญ ของเวลา และยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถใช้ วิธีการทางประวัติศาสตร์มา วิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่าง เป็นระบบ	1. วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์ สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้ อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ 2. ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่ สนสนใจ	- ขั้นตอนของวิธีการทาง ประวัติศาสตร์สำหรับการศึกษา เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเอง - วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญใน สมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์ - นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ มาใช้ในการศึกษาเรื่องราว ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นของตน
มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้าน ความสัมพันธ์และการ เปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึง ความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบ ที่เกิดขึ้น	1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคต่างๆ ในโลกโดยสังเขป 2. วิเคราะห์ผลของการ เปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความ ร่วมมือ และความขัดแย้ง ใน คริสต์ศตวรรษที่ 20 ตลอดจน ความพยายามในการขจัด ปัญหาความขัดแย้ง	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ ของภูมิภาคต่างๆของโลก (ยกเว้นเอเชีย)ที่มีผลต่อ พัฒนาการโดยสังเขป - พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคต่างๆของโลก (ยกเว้น เอเชีย)โดยสังเขป - อิทธิพลของอารยธรรม ตะวันตกที่มีผลต่อพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม โลก - ความร่วมมือและความ ขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เช่น สงครามโลกครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 สงครามเย็น องค์การความ ร่วมมือระหว่างประเทศ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
<p>มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย</p>	<p>1. วิเคราะห์พัฒนาการของไทย สมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆ</p> <p>2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงและความ เจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัย รัตนโกสินทร์</p> <p>3. วิเคราะห์ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทยสมัย รัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อ การพัฒนาชาติไทย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การสถาปนากรุงเทพมหานคร เป็นราชธานีของไทย - ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของไทย ใน สมัยรัตนโกสินทร์ - บทบาทของพระมหากษัตริย์ ไทยในราชวงศ์จักรีในการ สร้างสรรค์ความเจริญและความ มั่นคงของชาติ - พัฒนาการของไทยในสมัย รัตนโกสินทร์ทางการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ ตามช่วงสมัยต่างๆ - เหตุการณ์สำคัญสมัย รัตนโกสินทร์ที่มีผลต่อการพัฒนา ชาติไทย เช่น การทำสนธิสัญญา เบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ 4 การ ปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยวิเคราะห์ สาเหตุ ปัจจัยและผลของเหตุการณ์ ต่างๆ - ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ใน สมัยรัตนโกสินทร์ - บทบาทของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบัน ในสังคมโลก

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนเข้าใจความสำคัญของเวลาทางประวัติศาสตร์
2. นักเรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์
3. นักเรียนสามารถแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ได้
4. นักเรียนเข้าใจความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ใบกิจกรรมที่ 1.1 (ก่อนเรียน)

คำชี้แจง ให้นักเรียนในกลุ่มร่วมกันตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความสำคัญของเวลา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ศักราช หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

3. พุทธศักราช (พ.ศ.) หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

4. คริสต์ศักราช (ค.ศ.) หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

5. มหาศักราช (ม.ศ.) หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

6. จุลศักราช (จ.ศ.) หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

7. รัตนโกสินทร์ศก หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

8. อัจระหะศักราช (ฮ.ศ.) หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 1.1

เวลาทางประวัติศาสตร์

1. เวลาทางประวัติศาสตร์

มนุษย์รู้จักนับเวลามาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีหลักฐานว่าใช้การขีดลงบนแผ่นดินเพื่อบันทึกวันเดือนที่ผ่านไป เมื่อมนุษย์มีการพัฒนาด้านวิทยาการมากขึ้น ก็มีการสร้างนาฬิกาซึ่งเป็นเครื่องมือบอกเวลาที่แน่นอนมากขึ้น และมีวิธีการกำหนดจำนวนวันในปฏิทินให้เป็นรอบปีที่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เวลาที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราสามารถจัดระบบชีวิตส่วนตัวและสังคมได้ และช่วยทำให้มนุษย์สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

เนื่องจากประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวของมนุษย์และเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งดำเนินไปตามลำดับกาลเวลา การที่เราจะเข้าใจเหตุการณ์ในอดีต รวมทั้งสาเหตุและผลของเหตุการณ์เหล่านั้นได้เราจึงจำเป็นต้องทราบลำดับเวลาของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน หรือเป็นเหตุเป็นผลแก่กัน ประวัติศาสตร์ของทุกชนชาติจึงต้องมีเวลาเป็นเกณฑ์อ้างอิงหรือเส้นกำกับเวลาอยู่ตลอดเวลา หากไม่แล้วเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็คงจะไม่มี ความหมาย หรือหากจะยังมีความหมายก็จะเป็นความหมายที่เลื่อนลอย ด้วยไม่ทราบว่าอะไรเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง ดังนั้นจึงไม่สามารถจะทราบอย่างแน่ชัดว่าอะไรคือสาเหตุและอะไรคือผล ซึ่งจะมีผลตามมาคือทำให้เราไม่ทราบว่าเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์นั้นมีความหมายที่แท้จริงอย่างไร

2. ความสำคัญของเวลา

เวลาเป็นแนวคิดที่เป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้แต่ความคิดเรื่องเวลามีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและกิจกรรมของมนุษย์อยู่ตลอด ในสมัยโบราณมนุษย์สามารถบอกเวลาได้จากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเช่น แสงสว่างที่มาพร้อมกับดวงอาทิตย์และตำแหน่งของดวงอาทิตย์บนท้องฟ้า ลักษณะของดวงจันทร์ที่ปรากฏในแต่ละคืน หรือการที่มีฝนตกหรือฝนไม่ตก การผลิดอกออกผลของต้นไม้ เป็นต้น เมื่อมนุษย์มีการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมต่อเนื่องที่ใช้ระยะเวลายาวนาน ดังนั้น มนุษย์จึงต้องกำหนดช่วงเวลาซึ่งเป็นที่ยอมรับและสามารถใช้ร่วมกันได้ในสังคมหนึ่ง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเหตุการณ์ตรงกัน มนุษย์จึงได้กำหนดศักราชขึ้นเพื่อใช้นับเวลาทุก 1 ปี โดยเกณฑ์การกำหนดศักราชนี้จะแตกต่างกันไปตามแนวคิดและความเชื่อในแต่ละสังคม เช่น บางสังคมใช้เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ การสร้างเมืองหรืออาณาจักร บางสังคมใช้เหตุการณ์สำคัญทางศาสนา เป็นต้น ศักราชที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์สากลที่สำคัญได้แก่ คริสต์ศักราชและฮิจเราะห์ศักราช

3. การเทียบศักราช

ศักราช หมายถึง อายุเวลาซึ่งกำหนดตั้งขึ้นเป็นทางการ เริ่มแต่จุดใดจุดหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นที่หมายเหตุการณ์สำคัญ เรียงลำดับกันเป็นปีๆศักราชที่นิยมใช้กันและที่สามารถพบในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้แก่

พุทธศักราช (พ.ศ.) เริ่มนับตั้งแต่พระพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานซึ่งแต่เดิมนับเอาวันเพ็ญเดือนหก เป็นวันเปลี่ยนศักราช ต่อมาเปลี่ยนแปลงให้ถือเอาวันที่ 1 เมษายนแทน ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระอนันตมหิตล รัชกาลที่ 8 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่โดยเริ่มนับตามแบบสากล คือ วันที่ 1 มกราคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 เป็นต้นมา

คริสต์ศักราช (ค.ศ.) เริ่มนับตั้งแต่ปีที่พระเยซูเกิด เป็นค.ศ. 1 ซึ่งในขณะนั้นได้มีการใช้พุทธศักราชเป็นเวลาถึง 543 ปีแล้ว การคำนวณเดือนของ ค.ศ. จะเป็นแบบสุริยคติ ดังนั้นวันขึ้นปีใหม่ของ ค.ศ. จะเริ่มในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี

มหาศักราช (ม.ศ.) เริ่มนับเมื่อพระระเจ้ากนิษกะแห่งราชวงศ์กุษาณะ กษัตริย์ผู้ครองคันธาระราชรัฐของอินเดียทรงคิดค้นขึ้น ภายหลังได้เผยแพร่เข้าสู่บริเวณสุวรรณภูมิและประเทศไทยผ่านทางพวกพราหมณ์และพ่อค้าอินเดียที่เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายในดินแดนแถบนี้

จุลศักราช (จ.ศ.) เริ่มนับเมื่อ พ.ศ. ผ่านมาได้ 1,181 ปี โดยนับเอาวันที่พระเถระพม่ารูปหนึ่งนามว่า “บุพโสระหัน” สีกออกจากความเป็นพระ เพื่อชิงราชบัลลังก์ในสมัยพุกามอาณาจักรน่านประเทศเดือน ปี ของ จ.ศ. จะเป็นแบบจันทรคติ โดยถือวันขึ้น1ค่ำเดือน5เป็นวันขึ้นปีใหม่

รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) เมื่อ พ.ศ. ผ่านมาได้ 2,325 ปี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บัญญัติขึ้น โดยเริ่มนับวันที่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ทรงสร้างกรุงเทพมหานคร เป็น ร.ศ. 1 และวันเริ่มต้นปี คือ วันที่ 1 เมษายน ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ได้ยกเลิกการใช้ ร.ศ.

ฮิจเราะห์ศักราช (ฮ.ศ.) เป็นศักราชทางศาสนาอิสลาม เริ่มนับเมื่อท่านนบีมุฮัมมัด กระทำฮิจเราะห์ (Hijra แปลว่า การอพยพโยกย้าย) คือ อพยพจากเมืองเมกกะ ไปอยู่ที่เมืองเมดินะ เป็นปีเริ่มต้นของศักราชอิสลามการเปรียบเทียบศักราชสามารถกระทำได้ง่ายๆ โดยนำตัวเลขผลต่างของอายุศักราชแต่ละศักราชมาบวกหรือลบศักราชที่เราต้องการ ตามหลักเกณฑ์ในข้อ 5 เรื่องการเทียบศักราช

4. การนับและเทียบศักราชของโลกตะวันตกและตะวันออก

เมื่อมนุษย์มีการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมต่อเนื่องที่ใช้ระยะเวลายาวนาน ดังนั้นมนุษย์จึงต้องกำหนดช่วงเวลาซึ่งเป็นที่ยอมรับและสามารถใช้ร่วมกันได้ในสังคมหนึ่ง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเหตุการณ์ตรงกันมนุษย์จึงได้กำหนดศักราชขึ้นเพื่อใช้นับเวลาทุก ๆ 1 ปีโดยเกณฑ์การกำหนดศักราชนี้จะแตกต่างกันไปตามแนวคิดและความเชื่อในแต่ละสังคม เช่น บางสังคมใช้เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์การสร้างเมืองหรืออาณาจักรบางสังคมใช้เหตุการณ์ สำคัญทางศาสนา เป็นต้นศักราชที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์สากลที่สำคัญ ได้แก่ คริสต์ศักราชและฮิจเราะห์ศักราช

คริสต์ศักราช (ค.ศ.) คริสต์ศักราชเป็นศักราชสากลที่ใช้อยู่ทั่วโลกในปัจจุบันนี้ คริสต์ศักราชที่ 1 เริ่มต้นเมื่อ วันที่ 1 มกราคม ปี 754 แห่งศักราชโรมันการเริ่มต้นคำนวณคริสต์ศักราชเริ่มขึ้นเมื่อ ค.ศ.525 เมื่อสมเด็จพระสันตะปาปานิโคลัสที่ 1 ทรงมอบหมายให้นักบวชชื่อ ไดโอนิซุส เอ็กซิกูอุส (Dionysius Exiguus) คำนวณวันอีสเตอร์สำหรับใช้ระหว่าง ค.ศ. 527-626 ผลการคำนวณพบว่า พระเยซูคริสต์ประสูติ เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม ปี 753 แห่งศักราชโรมันแต่เนื่องจากตามธรรมเนียมถือเอาวันที่ 1 มกราคม เป็นวันเริ่มต้นปีใหม่ ดังนั้นจึงเห็นว่าวันที่ 1 มกราคม ปี 754 แห่งศักราชโรมันเป็นจุดเริ่มต้นของปีแรกสำหรับยุคใหม่ของมนุษยชาติ เรียกว่า “ปี แห่งพระเป็นเจ้า”(ANNO DOMINI ซึ่งย่อว่า A.D.) ทำให้ในเวลาต่อมามีการเรียกช่วงเวลาก่อนการประสูติของพระเยซูคริสต์ว่าก่อนคริสต์ศักราช (Before Christ ซึ่งย่อว่า B.C.) ดังนั้น ตามการคำนวณของไดโอนิซุส เอ็กซิกูอุสปี 754 แห่งศักราชโรมัน จึงถือว่าเป็น ค.ศ. 1 (A.D.1) และปี 753 แห่งศักราชโรมัน จึงเป็น 1 ปีก่อนคริสต์ศักราช (1 B.C.)

อย่างไรก็ตามเมื่อเริ่มมีการใช้คริสต์ศักราชนั้นศักราชดังกล่าวยังไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายเท่าที่ควรมี หลักฐานว่าคริสต์ศักราชน่าจะปรากฏใช้เป็นศักราชหลักในยุโรปตะวันตกเมื่อนักบวชชาวอังกฤษซึ่งเป็นที่รู้จักในนามว่า บิดผู้ร่าเริง (Venerable Bede) ใช้คริสต์ศักราชในการอ้างอิงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหนังสือ “ประวัติศาสตร์ศาสนาของชาวอังกฤษ” ของเขาซึ่งเขียนแล้วเสร็จเมื่อ ค.ศ.731 ขณะที่สำนักวาติกันใช้คริสต์ศักราชในเอกสารอย่างเป็นทางการในสมัยสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์นที่ 13

อิจเราะห์ศักราช (ฮ.ศ) อิจเราะห์ศักราชเป็นศักราชของศาสนาอิสลาม โดยใช้ปีที่ท่าน นบีมุฮัมมัด ศาสดาของศาสนาอิสลามกระทำอิจเราะห์ (Hijrah แปลว่า การอพยพโยกย้าย) คือ อพยพออกจากเมืองเมกกะไปยังเมืองเมดินาเป็น ฮ.ศ.1 ซึ่งตรงกับวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ.622 หรือ พ.ศ.1165 แต่การเทียบอิจเราะห์ศักราชเป็นพุทธศักราชไม่สามารถใช้จำนวนคงที่เทียบได้เนื่องจากอิจเราะห์ศักราชยึดถือวันเดือนปีทางจันทรคติอย่างเคร่งครัดจึงเดินตามปีสุริยคติไม่ทันทำให้คลาดเคลื่อนไม่ตรงกันโดยทุกๆ 32 ปี ครั้งจะเพิ่มขึ้นจากปีสุริยคติไป 1 ปี ตลอดการเทียบอิจเราะห์ศักราชกับพุทธศักราชในปัจจุบันให้บวกอิจเราะห์ศักราชด้วย 1122

4.1 การนับเวลาและการเทียบศักราชของโลกตะวันออก

4.1.1 การนับศักราชแบบจีน ระบบปฏิทินของจีนมีอายุย้อนหลังไปเกือบ 4,000 ปีมาแล้วเป็นระบบจันทรคติ (การยึดดวงจันทร์เป็นหลัก) คำว่า รอบเดือน และพระจันทร์ ในภาษาจีนจึงใช้อักษรและออกเสียงเหมือนกัน คือ เยว ใน 1 เดือน จะมี 29 หรือ 30 วัน และปีหนึ่งมี 354 วัน ต่อมาราว 2,500 ปีมาแล้วจีนสามารถคำนวณได้ว่าหนึ่งปีมี 365.25 วัน จึงมีการเพิ่มเดือนเป็นเดือนที่ 13 ทุก ๆ 3 ปี ด้วยเหตุนี้ปีใหม่ของจีนจึงเลื่อนไปมาระหว่างเดือนมกราคมและเดือนกุมภาพันธ์

การนับช่วงสมัยของจีนจะอิงตามปีที่ครองราชย์ของจักรพรรดิ ซึ่งถือเป็นไอรสสวรรค์ (เป็นประมุขในทุกด้าน) จะเรียกเป็นรัชศกตามปีที่ครองราชสมบัติ เช่น “เมื่อวันที่ 15 เดือน 5 ปีที่ 16 แห่งรัชศกหย่งเล่อ จักรพรรดิพระราชทานเลี้ยงรับรองบรรดาราชทูตจากอาณาจักรเซียนหลัว หลิวฉิว” ข้อความนี้ปรากฏในพงศาวดารจีน มีความหมายว่า จักรพรรดิหย่งเล่อแห่งราชวงศ์หมิงครองราชย์เป็นปีที่ 16 ใน ค.ศ.1418 (พ.ศ.1961) ส่วนวันที่ 15 เดือน 5 ตามการนับแบบจีนตรงกับวันที่ 18

มิถุนายน เขียนหลัว คือ สยามหรือกรุงศรีอยุธยา หลิวฉิว คือ ริวกิวของญี่ปุ่น ปัจจุบันเงินเล็กใช้การนับแบบนี้แล้ว แต่ญี่ปุ่นยังนำไปใช้อยู่ โดยปีรัชศกของสมัยจักรพรรดิอะกิฮิโตะองค์ปัจจุบัน คือ เฮเซ

4.1.2 การนับศักราชแบบอินเดีย อินเดียในสมัยโบราณมีแคว้นและรัฐต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมีการนับศักราชเช่นเดียวกับจีน คือ “ ในปีที่.... แห่งรัชกาล...” ต่อมาในสมัยพระเจ้ากนิษกะที่ทรงมีอำนาจสามารถปกครองอินเดียอย่างกว้างขวาง จึงนับปีที่พระองค์ขึ้นครองราชย์ เมื่อ ค.ศ. 78 (ปัจจุบันเชื่อว่าพระองค์ครองราชย์สมบัติระหว่าง ค.ศ. 115 – 140) ถือเป็นการเริ่มต้นศักราชกนิษกะ หรือศก (Soka Era) ต่อมาเรียกว่า มหาศักราช ซึ่งแพร่หลายไปทั่วอินเดียและอาณาจักรรอบข้างแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ปัจจุบันอินเดียใช้ศักราชตามสากล คือ คริสต์ศักราช

4.1.3 การนับศักราชแบบอิสลาม ฮิจเราะห์ศักราช (ฮ.ศ.) เริ่มนับเมื่อท่านนบีมุฮัมมัดกระทำฮิจเราะห์ (การอพยพ) จากเมืองเมกกะไปยังเมืองเมดินะ ซึ่ง ฮ.ศ. 1 ตรงกับ พ.ศ. 1165 แต่เพราะ ฮ.ศ. ใช้ระบบจันทรคติเป็นเกณฑ์ ดังนั้นการเทียบกับ พ.ศ. จึงมีความคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกันทุก ๆ 32 ปีครึ่งของ ฮ.ศ. จะเพิ่มขึ้น 1 ปี เมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2552 จะตรงกับปี ฮ.ศ. 1430 ดังนั้น ฮ.ศ. น้อยกว่า พ.ศ. 1122 ปี และน้อยกว่า ค.ศ. 579 ปี

5. การเทียบศักราช

ม.ศ.	+	621	=	พ.ศ.
พ.ศ.	-	621	=	ม.ศ.
จ.ศ.	+	1181	=	พ.ศ.
พ.ศ.	-	1181	=	จ.ศ.
ร.ศ.	+	2324	=	พ.ศ.
พ.ศ.	-	2324	=	ร.ศ.
ค.ศ.	+	543	=	พ.ศ.
พ.ศ.	-	543	=	ค.ศ.
ฮ.ศ.	+	621	=	ค.ศ.
ค.ศ.	-	621	=	ฮ.ศ.
ฮ.ศ.	+	1164	=	พ.ศ.

ปัจจุบันศักราชที่ใช้กันมาก คือ คริสต์ศักราชและพุทธศักราช เมื่อเปรียบเทียบศักราชทั้งสอง ต้องใช้ 543 บวกหรือลบแล้วแต่กรณี ถ้าเทียบได้คล่องจะทำให้เราเข้าใจประวัติศาสตร์ได้ง่ายขึ้น นอกจากการเทียบศักราชแล้ว เครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดเวลาที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งก็คือ ปฏิทิน

6. ปฏิทิน

รูปศัพท์เดิมของคำว่า ปฏิทิน มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ปรดิทิน” แปลว่า “เฉพาะวัน, สำหรับวัน” หรือ “ว่าโดยวัน” ส่วนคำว่า “Calendar” ในภาษาอังกฤษมาจากรากศัพท์ภาษาละติน ซึ่งแปลว่า “moneylender’s account book” หรือ สมุดบัญชีของผู้ปล่อยเงินกู้ ที่มาของศัพท์ทั้งสองนี้มีความสำคัญเพราะชี้ให้เห็นว่า “ทิน” หรือ “วัน” เป็นหน่วยเวลาที่คนทุกสังคมรู้จักดีที่สุด จนนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการวางระบบการจัดแบ่งเวลา การจัดแบ่งเวลานี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ กำหนดการด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น พิธีกรรม การส่งส่วย หรือ ธุรกิจ เหมือนดังคำว่า Calendar ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีที่มาจากชาวคริสเตียนทำสงครามครูเสด (The Crusades หรือ สงครามศาสนา ในยุคกลางของยุโรปกับพวกมุสลิม) โดยที่พ่อค้าชาวยิวเป็นคนปล่อยเงินกู้แก่นักรบครูเสด และพ่อค้าเงินกูจำเป็นต้องสร้างตารางเวลาในการชำระหนี้คืน

ปฏิทิน คือระบบ หรือ แบบการจัดแบ่งการเวลาที่ต่อเนื่องยาวนาน แต่ละสังคมมีระบบการจัดแบ่งเวลาไม่เหมือนกัน วัน เดือน และปี เป็นหน่วยเวลาพื้นฐาน การกำหนดว่าวันหนึ่ง หนึ่งเดือน หรือ หนึ่งปี จะแบ่งเป็นช่วงเวลาย่อยลงไปอย่างไร คนในแต่ละสังคมมีแนวคิดไม่เหมือนกัน ในปัจจุบัน การเข้าสู่วันใหม่จะถือเอาเที่ยงคืนเป็นเกณฑ์ คือ หลัง 24 นาฬิกาไปแล้วก็นับเป็นวันใหม่ ในสังคมยุคโบราณ มนุษย์มีวิธีนับที่แตกต่างกันออกไป ตัวอย่างเช่น นักดาราศาสตร์ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 2 จนถึง ค.ศ. 1925 ใช้เวลาเที่ยงวันเป็นเกณฑ์ในการเริ่มต้นวันใหม่ พวกชนเผ่าสมัยโบราณโดยมากนับถือเอาเวลารุ่งเช้าเป็นการเริ่มต้นและสิ้นสุดของแต่ละวัน ในสมัยต่อมาพวกบาบิโลเนียน ยิวและกรีกต่างถือว่าวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดตอนพระอาทิตย์ตกดิน ในขณะที่ชาวอียิปต์และอินเดียโบราณถือว่าวันใหม่เริ่มต้นตอนรุ่งอรุณ ส่วนชาวโรมันกลับคิดว่าวันใหม่เริ่มต้นเที่ยงคืน เป็นต้น

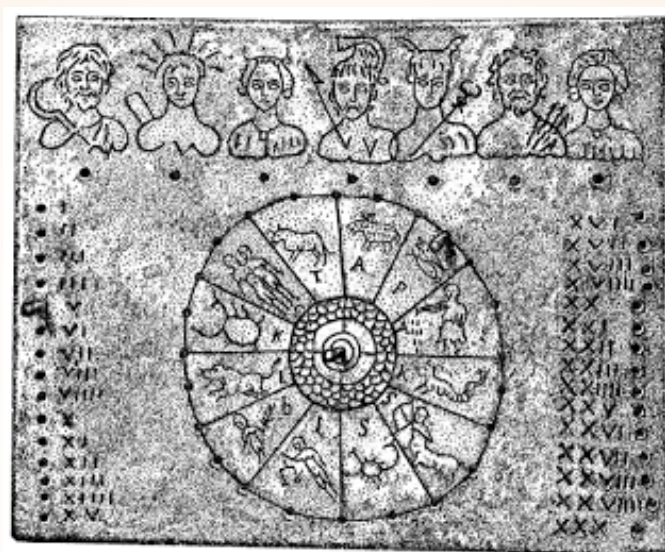
การแบ่งวันออกเป็น 24 ชั่วโมง กล่าวคือ เป็นกลางวัน 12 ชั่วโมงและกลางคืน 12 ชั่วโมงนั้นถือปฏิบัติกันมาในชาวกรีก สุเมเรียน อียิปต์ และโรมัน สำหรับคริสต์จักรนั้นหากเป็นกิจฝ่ายอาณาจักร (ฝ่ายพลเรือน) ก็ยึดถือตามที่กล่าวมานี้ แต่ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ก็ยึดถือการแบ่งเวลาตามการประกอบศาสนกิจประจำวันเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ 7 ยามด้วยกัน การให้ความสำคัญแก่จำนวน 2, 12, 24 และ 60 นี้ชาวบาบิโลเนียนรับมรดกมาจากชาวสุเมเรียนอีกชั้นหนึ่งในทางปฏิบัติแล้ว ชาวบาบิโลเนียนนิยมแบ่งออกเป็น 3 ยาม เป็นกลางวัน 3 ยาม กลางคืน 3 ยาม แต่ละยามยังแบ่งออกเป็นครึ่งยาม และ เศษหนึ่งส่วนสี่ของยามด้วย ในทางดาราศาสตร์ชาวบาบิโลเนียนแบ่งแต่ละวันออกเป็น 12 ช่วงเวลา เรียกว่า “เบรู” (beru) แต่ละเบรูแบ่งย่อยลงไปเป็น 30 “เกช” (gesh) สังคมบาบิโลเนียนใช้ทั้ง 2 ระบบพร้อม ๆ กัน

เมื่อมีการแบ่งวันออกเป็นช่วงเวลาย่อยลงตามที่กล่าวข้างต้น สำหรับบางสังคมหน่วยบอกเวลาและการแบ่งเวลาจากวันถึงเดือนดูห่างเกินไป จึงมีการรวมวันหลาย ๆ วันเข้าเป็นช่วงเวลาหนึ่ง อย่างไรก็ตาม แนวคิดในช่วงเวลามาตรฐานที่ควรมี 7 วัน หรือ 1 สัปดาห์ตามที่ชาวบาบิโลเนียนนั้น กลับกลายเป็นประเพณีนิยมในโลกตะวันตก ที่มาของเลข 7 นั้น ชาวบาบิโลเนียนได้มาจากการแบ่งระยะเวลา 1 เดือน ออกเป็น 4 ช่วง และอาจจะเป็นเพราะอาศัยจำนวนดาวฤกษ์ที่รู้จักในสมัยโบราณเพียง 5 ดวง นอกเหนือจากดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ เมื่อราวก่อนประสูติกาลของพระเยซูเล็กน้อย การนับช่วงเวลาเป็น 7 วัน (หรือ 1 สัปดาห์) ของชาวอียิปต์เป็นที่ยอมรับทั่วไปในราชอาณาจักรโรมัน และท้ายที่สุดฝ่ายคริสต์จักรก็ต้องยอมรับมาใช้ด้วย

เรื่องระยะเวลาหนึ่งเดือนนั้น ได้มาจากการสังเกตวันเพ็ญและวันข้างขึ้นข้างแรมของดวงจันทร์ แต่ไม่เชื่อว่าจะปราศจากปัญหาเนื่องจากเฉลี่ยแล้ว เดือนหนึ่งทางจันทร์คติมีเพียง 29 วันครึ่งเท่านั้นเอง ซึ่งก็เกือบตรงกับระยะมีประจำเดือนของสตรี และการแสดงพฤติกรรมเฉพาะทางของสัตว์ทะเลบางจำพวก เดือนทางจันทร์คติมีความสำคัญมาก เพราะมักเกี่ยวกับการประกอบพิธีทางศาสนา เช่น การกำหนดวันอีสเตอร์ และการกำหนดวันถือศีลอดของอิสลามิกชน เป็นต้น ชาวบาบิโลเนียนใช้วิธีกำหนดให้มีเดือน 29 และ 30 วันสลับกันไป ในขณะที่ชาวอียิปต์กำหนดลงไปแน่ชัดว่าหนึ่งเดือนมี 30 วัน ซึ่งชาวกรีกรับอิทธิพลไปด้วย ชาวโรมันครั้งเมื่อยังใช้ปฏิทินเก่า (ปฏิทินยูเรียน) ได้กำหนดให้เดือนปกติมีเพียง 28 วัน แต่จะมีประกาศราชโองการเพิ่มบางเดือนให้มี 30 วัน หรือ 31 วัน เพื่อในทันกับวันทางสุริยคติ

7. ปฏิทินสมัยโรมัน

การกำหนดวันตามจันทรคติอาจจะมีประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่เดือนทางจันทรคติอาจคลาดเคลื่อนไปจนไม่ตรงกับฤดูกาลหรือใช้ในการบอกฤดูกาลไม่ได้ ดังนั้น ในชีวิตจริงของมนุษย์อาจจะต้องอาศัยปรากฏการณ์ธรรมชาติอย่างอื่นเป็นเครื่องช่วย ชาวอียิปต์โบราณกำหนดรอบปี โดยรอยการปรากฏขึ้นของดาวฤกษ์ซิริอุส (Sirius) ซึ่งบ่งบอกว่า น้ำในแม่น้ำไนล์เริ่มหลากแล้ว และเป็นการเริ่มต้นปีใหม่ของการทำเกษตรกรรม ดาวฤกษ์ซิริอุสปรากฏขึ้นทุก ๆ 365 วัน คือสั้นกว่าปีสุริยคติซึ่งมี 365.25 วันและ 12 นาที

ภาพที่ 1.1 ปฏิทินสมัยโรมัน

การกำหนดช่วงระยะเวลาที่แน่นอนในแต่ละปีของมนุษย์ในสังคมโบราณเกี่ยวข้องกับการสังเกตปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ เช่นวงจรชีวิตของสัตว์ ตำแหน่งของดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์ เมื่อทำตำแหน่งกับดาวฤกษ์ต่าง ๆ ความพยายามในการกำหนดปฏิทินของมนุษย์บางทีก็มีความซับซ้อนอย่างน่าทึ่ง เช่น ในกรณีการสร้างเครื่องมือบอกเวลาด้วยแท่งหินขนาดใหญ่ในดินแดนอบอุณหภูมิต่ำที่เห็นได้ชัดก็คือ สโตนเฮนจ์ ในแคว้นวิลเชียร์ ประเทศอังกฤษ โครงสร้างหินนี้เป็นเครื่องมือทางดาราศาสตร์ เพราะมีการทำสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในวงแหวนทั้งชั้นในและชั้นนอก สำหรับดูความสัมพันธ์ของตำแหน่งดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์และกลุ่มดาวฤกษ์ต่าง ๆ ในช่วงเวลาของปี

ความสำเร็จของแต่ละสังคมมนุษย์ในการกำหนดช่วงเวลาต่าง ๆ เป็นพื้นฐานของระบบปฏิทินเมื่อสังคมและอารยธรรมต่าง ๆ มีการติดต่อกันมากขึ้น ต่างก็ถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำปฏิทินให้แก่กัน เพื่อที่จะหาปฏิทินที่เป็นมาตรฐาน อย่างไรก็ตามระบบปฏิทินได้หาสิ้นสุดลงที่ความสามารถในการกำหนดช่วงเวลา วัน เดือน ปี แต่มนุษย์ยังต้องการกรอบเวลาที่ยาวนานกว่าหนึ่งขวบปีด้วย

ใบความรู้ที่ 1.2

วิธีการทางประวัติศาสตร์

1. วิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง วิธีการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอาศัยจากหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ ประกอบกับหลักฐานอื่นๆ เช่น ภาพถ่าย แลบบันทึกเสียง วัตถุทัศนียภาพ หลักฐานทางโบราณคดี เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถฟื้นอดีตหรือจำลองอดีตขึ้นมาใหม่ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์และน่าเชื่อถือ

ความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญ คือ ทำให้เรื่องราว กิจกรรม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์มีความน่าเชื่อถือ มีความถูกต้องเป็นความจริง หรือใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด เพราะได้มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ อย่างมีขั้นตอน มีความระมัดระวัง รอบคอบ โดยผู้ได้รับการฝึกฝนในระเบียบวิธีการทางประวัติศาสตร์มาดีแล้ว

สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์นั้น มีปัญหาที่สำคัญอยู่ประการหนึ่ง คือ อดีตที่มีการฟื้นหรือจำลองขึ้นมาใหม่นั้น มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และเชื่อถือได้เพียงใด รวมทั้งหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ใช่ลายลักษณ์อักษรที่นำมาใช้ เป็นข้อมูลนั้น มีความสมบูรณ์มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มีอยู่มากมายเกินกว่าที่จะศึกษาหรือจดจำได้หมด แต่หลักฐานที่ใช้เป็นข้อมูลอาจมีเพียงบางส่วน ดังนั้น วิธีการทางประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้ศึกษา ประวัติศาสตร์ หรือผู้ฝึกฝนทางประวัติศาสตร์จะได้นำไปใช้ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง ไม่ลำเอียง และเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ

ประโยชน์ของวิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติศาสตร์มีประโยชน์ทั้งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ทำให้ได้ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ ประโยชน์อีกด้านหนึ่ง คือ ผู้ที่ได้รับการฝึกฝนการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์จะทำให้เป็นคนละเอียด รอบคอบ มีการตรวจสอบเรื่องราวที่ศึกษา รวมทั้งนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยจะทำให้เป็นผู้รู้จักทำการประเมินเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่า มีความน่าเชื่อถือเพียงใด หรือก่อนจะเชื่อถือข้อมูลของใคร ก็นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปตรวจสอบก่อน

2. ความสำคัญของการวิเคราะห์เรื่องราว เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ขั้นตอนการวิเคราะห์เรื่องราว เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้ไม่ดี ก็อาจจะส่งผลทำให้ขาดความเข้าใจเรื่องราวนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ขั้นตอนการวิเคราะห์เรื่องราว เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญมาก ดังนี้

1. ทำให้มีความคิดรอบคอบ เพราะได้ศึกษาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงจากหลาย ๆ ด้าน
2. ทำให้มีความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวได้ดี เพราะเมื่อศึกษารวบรวมข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ แล้วต้องมาแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ออกเป็นสาเหตุเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ผลของเหตุการณ์ให้ชัดเจน
3. ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการรวมข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล
4. ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์เป็นของตัวเอง เพราะเมื่อมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหลายดังกล่าว จะทำให้มีความคิดใหม่เกิดขึ้นว่าประเด็นต่าง ๆ ในเรื่องราว เหตุการณ์ที่ควรจะเป็นอย่างไร ทำให้ใช้เหตุผล ใช้ความคิดในการเรียนประวัติศาสตร์มากกว่าการ

3. วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นขั้นตอนที่นักประวัติศาสตร์นำมาใช้ศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้มีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากที่สุด นอกจากนี้ ยังสามารถนำมาใช้ในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือในอดีต ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของนักเรียนในการวิเคราะห์เรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์มีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดหัวเรื่องที่จะศึกษา การศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์เริ่มจากความสงสัยอยากรู้ไม่พอใจกับคำอธิบายเรื่องราวที่มีมาแต่เดิม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเริ่มจากการกำหนดเรื่องหรือประเด็นที่ต้องการศึกษาซึ่งในตอนแรก อาจกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาไว้กว้าง ๆ ก่อน แล้วจึงค่อยจำกัดประเด็นลงให้แคบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในภายหลัง เพราะบางเรื่องขอบเขตของการศึกษาอาจกว้างมากทั้งเหตุการณ์ บุคคล และเวลา

การกำหนดหัวเรื่องอาจเกี่ยวกับเหตุการณ์ ความเจริญ ความเสื่อมของอาณาจักร ตัวบุคคลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจยาวหรือสั้นตามความเหมาะสม ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญ และยังมีหลักฐานข้อมูลให้ผู้ต้องการศึกษาหลงเหลืออยู่ หัวข้อเรื่องอาจปรับให้มีความเหมาะสมหรือเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากหลักฐานที่ใช้ในการศึกษามีน้อยหรือไม่น่าเชื่อถือ

2. การรวบรวมหลักฐาน การรวบรวมหลักฐาน คือ การรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่จะศึกษา ซึ่งมีทั้งหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรหลักฐานทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็นหลักฐานชั้นต้นหรือหลักฐานปฐมภูมิกับหลักฐานชั้นรองหรือหลักฐานทุติยภูมิ

1) หลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) เป็นหลักฐานร่วมสมัยของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง ประกอบด้วยหลักฐานทางราชการทั้งที่เป็นเอกสารลับ เอกสารที่เปิดเผยกฎหมาย ประกาศ สุนทรพจน์ บันทึกความทรงจำของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ หรืออัตชีวประวัติผู้ที่ได้รับ

ผลกระทบกับเหตุการณ์ การรายงานข่าวของผู้รู้ ผู้เห็นเหตุการณ์ ทัศนคติ ภาพยนตร์ ภาพถ่าย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2) หลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) เป็นหลักฐานที่จัดทำขึ้นโดยอาศัยหลักฐานชั้นต้น หรือโดยบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง แต่ได้รับรู้โดยผ่านบุคคลอื่น ประกอบด้วยผลงานของนักประวัติศาสตร์หรือหนังสือประวัติศาสตร์ รายงานของสื่อมวลชน ที่ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง

ทั้งหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรองจัดว่ามีคุณค่าแตกต่างกัน คือ หลักฐานชั้นต้นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นหลักฐานร่วมสมัยที่บันทึกโดยผู้รู้เห็น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง ส่วนหลักฐานชั้นรองเป็นหลักฐานที่สร้างขึ้นภายหลังโดยใช้ข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้น แต่หลักฐานชั้นรองจะช่วยอธิบายเรื่องราวให้เข้าใจหลักฐานชั้นต้นได้ง่ายขึ้น ละเอียดขึ้นอันเป็นแนวทางไปสู่หลักฐานข้อมูลอื่นๆ ซึ่งปรากฏในบรรณานุกรมของหลักฐานชั้นรองทั้งหลักฐานชั้นต้นและชั้นรองสามารถ ค้นคว้าได้จากห้องสมุด ทั้งของทางราชการ และของเอกชน ตลอดจนฐานข้อมูลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (website) การค้นคว้าเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่ดีควรใช้หลักฐานรอบด้าน โดยเฉพาะหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะใช้หลักฐานประเภทใดควรใช้ด้วยความระมัดระวัง เพราะหลักฐานทุกประเภทมีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกัน

3. การประเมินคุณค่าของหลักฐานหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นคว้ามาได้ ก่อนที่จะทำการศึกษาก็จะต้องมีการประเมินคุณค่าว่าเป็นหลักฐานที่แท้จริง เพียงใด การประเมินคุณค่าของหลักฐานนี้เรียกว่า “วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์” ซึ่งมีอยู่ 2 วิธี ดังต่อไปนี้

1) การประเมินคุณค่าภายนอกหรือวิพากษ์วิธีภายนอก ซึ่งหมายถึง การประเมินคุณค่าของหลักฐานจากลักษณะภายนอกของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ บางครั้งก็มีการปลอมแปลงเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ ทำให้หลงผิด หรือเพื่อเหตุผลทางการเมือง การค้า ดังนั้น จึงต้องมีการประเมินว่าเอกสารนั้นเป็นของจริงหรือไม่ ในส่วนวิพากษ์วิธีภายนอกเพื่อประเมินหลักฐานว่าเป็นของแท้ พิจารณาได้จากสิ่งที่ปรากฏภายนอก เช่น เนื้อกระดาษ กระดาษของไทยแต่เดิมจะหยาบและหนา ส่วนกระดาษฝรั่งที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เริ่มเข้ามาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ทางราชการจะใช้กระดาษฝรั่งหรือสมุดฝรั่งมากขึ้นในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับตัวพิมพ์ดีดเริ่มใช้มากขึ้นในกลางรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถ้าปรากฏว่ามีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ตัวพิมพ์ดีด ก็ควรสงสัยว่าหลักฐานนั้นเป็นของปลอม

2) การประเมินคุณค่าภายในหรือวิพากษ์วิธีภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของหลักฐานจากข้อมูลภายในหลักฐานนั้น เป็นต้นว่า มีชื่อบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ ในช่วงเวลาที่หลักฐานนั้นทำขึ้นหรือไม่ ดังเช่น หลักฐานซึ่งเชื่อว่าเป็นของสมัยสุโขทัยแต่มีการพูดถึงสหรัฐอเมริกาในหลักฐานนั้น ก็ควรสงสัยว่าหลักฐานนั้นเป็นของสมัยสุโขทัยจริงหรือไม่ เพราะในสมัยสุโขทัยยังไม่มีประเทศสหรัฐอเมริกา แต่น่าจะเป็นหลักฐานที่สร้างขึ้นเมื่อคนไทยได้รับรู้ว่ามีประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว หรือหลักฐานเป็นของเก่าสมัยสุโขทัยจริง แต่การคัดลอกต่อกันมาที่มีการเติมชื่อประเทศสหรัฐอเมริกาเข้าไป เป็นต้น

วิพากษ์วิธีภายในยังสังเกตได้จากการกล่าวถึงตัวบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ ถ้อยคำ เป็นต้น ในหลักฐานว่ามีความถูกต้องในสมัยนั้นๆ หรือไม่ ถ้าหากไม่ถูกต้องก็ควรสงสัยว่าเป็นหลักฐานปลอมแปลง หลักฐานที่แท้จริงเท่านั้นที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ ส่วนหลักฐานปลอมแปลงไม่มีคุณค่าใดๆ อีกทั้งจะทำให้เกิดความรู้ที่ไม่ถูกต้องด้วย ดังนั้น การประเมินคุณค่าของหลักฐานจึงมีความสำคัญและจำเป็นมาก

4.การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ข้อมูลเมื่อทราบว่าหลักฐานนั้นเป็นของแท้ ให้ข้อมูลที่เชื่อถือหรือความจริงในประวัติศาสตร์ ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ก็ต้องศึกษาข้อมูลหรือข้อสนเทศในหลักฐานนั้นว่าให้ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์อะไรบ้าง ข้อมูลนั้นมีความสมบูรณ์เพียงใด หรือข้อมูลนั้นมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นอย่างไร มีจุดมุ่งหมายแอบแฝงหรือไม่ ข้อมูลมีความยุติธรรมหรือไม่ จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหลายมาจัดหมวดหมู่ เช่น ความเป็นมาของเหตุการณ์ สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ความเป็นไปของเหตุการณ์ ผลของเหตุการณ์ เป็นต้น

เมื่อได้ข้อมูลเป็นเรื่อง เป็นประเด็นแล้ว ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์เรื่องนั้นก็ต้องหาความสัมพันธ์ของประเด็นต่างๆ และตีความข้อมูลว่ามีข้อเท็จจริงใดที่ซ่อนเร้น อำพราง ไม่กล่าวถึง หรือในทางตรงกันข้ามอาจมีข้อมูลกล่าวเกินความเป็นจริงไปมาก

ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ควรมีความละเอียดรอบคอบ วางตัวเป็นกลาง มีจินตนาการ มีความรอบรู้ โดยศึกษาข้อมูลทั้งหลายอย่างกว้างขวาง และนำผลการศึกษารื่องนั้นที่มีแต่เดิมมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ รวมทั้งจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นระบบ

5.การเรียบเรียงหรือการนำเสนอการเรียบเรียงหรือการนำเสนอจัดเป็นขั้นตอนสุดท้ายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญมาก โดยผู้ศึกษาประวัติศาสตร์จะต้องนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมและเรียบเรียงหรือนำเสนอให้ตรงกับประเด็นหรือหัวเรื่องที่ตนเองสงสัย ต้องการอยากรู้เพิ่มเติม ทั้งจากความรู้เดิมและความรู้ใหม่ รวมไปถึงความคิดใหม่ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ซึ่งเท่ากับเป็นการรื้อฟื้นหรือจำลองเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่อย่างถูกต้องและเป็นกลาง

ในขั้นตอนการนำเสนอ ผู้ศึกษาควรอธิบายเหตุการณ์อย่างมีระบบและมีความสอดคล้องต่อเนื่อง เป็นเหตุเป็นผล มีการโต้แย้งหรือสนับสนุนผลการศึกษาวิเคราะห์แต่เดิม โดยมีข้อมูลสนับสนุนอย่างมีน้ำหนัก เป็นกลาง และสรุปการศึกษาว่าสามารถให้คำตอบที่ผู้ศึกษาที่มีความสงสัย อยากรู้ได้เพียงใด หรือมีข้อเสนอแนะให้สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อไปอย่างไรบ้าง

จะเห็นได้ว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างมีระบบ มีความระมัดระวัง รอบคอบ มีเหตุผลและเป็นกลาง ซื่อสัตย์ต่อข้อมูลตามหลักฐานที่ค้นคว้ามา อาจกล่าวได้ว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์เหมือนกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จะแตกต่างกันก็เพียงวิธีการทางวิทยาศาสตร์สามารถทดลองได้หลายครั้ง จนเกิดความแน่ใจในผลการทดลอง แต่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นใหม่ได้อีก ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ที่ดีจึงเป็นผู้ที่ฟื้นอดีตหรือจำลองอดีตให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อที่จะเกิดความเข้าใจอดีต อันจะนำมาสู่ความเข้าใจในปัจจุบัน

ใบกิจกรรมที่ 1.1 (หลังเรียน)

คำชี้แจง ให้นักเรียนในกลุ่มร่วมกันศึกษาใบความรู้แล้วร่วมกันอภิปรายสรุปเนื้อหา
โดยตอบคำถามดังนี้

1. ความสำคัญของเวลา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. คักราช หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

3. พุทธศักราช (พ.ศ.) หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

4. คริสต์ศักราช (ค.ศ.) หมายถึง

.....

.....

.....
.....
.....

5. มหาศักราช (ม.ศ.) หมายถึง

.....
.....
.....
.....
.....

6. จุลศักราช (จ.ศ.) หมายถึง

.....
.....
.....
.....
.....

7. รัตนโกสินทร์ศก หมายถึง

.....
.....
.....
.....
.....

8. อีจระะห์ศักราช (ฮ.ศ.) หมายถึง

.....
.....
.....
.....
.....

ใบกิจกรรมที่ 1.2

คำชี้แจง ให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลเครื่องมือที่ใช้บอกเวลาในสมัยโบราณ ตามกลุ่มสนใจ
กลุ่มละ 3 ชนิด พร้อมนำเสนอ (เช่น นาฬิกาแดด นาฬิกาน้ำ นาฬิกาทราย)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบกิจกรรมที่ 1.3 (ก่อนเรียน)

คำชี้แจง ให้นักเรียนในกลุ่มร่วมกันตอบคำถามต่อไปนี้

1. ยุคหิน มีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ยุคหินเก่ามีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ยุคหินกลางมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ยุคหินใหม่มีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ยุคเหล็กมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. เอกสารพื้นเมืองมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. สนธิสัญญาแวร์ซายส์ มีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 1.3

การแบ่งสมัยประวัติศาสตร์

1. การแบ่งสมัยประวัติศาสตร์

ตามหลักสากล ยุคประวัติศาสตร์จะเริ่มต้นตรงที่มนุษย์เริ่มมีการจดบันทึกเหตุการณ์อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนก่อนหน้านั้นก็จะเรียกว่ายุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ทราบจนถึงทุกวันนี้ก็ยังไม่มียะไรแน่นอน ยังมีข้อถกเถียงกันอยู่เยอะมาก เพราะมีเพียงแค่หลักฐานทางวัตถุ บางชิ้น และไม่ค่อยจะสมบูรณ์ ส่วนยุคประวัติศาสตร์นั้น ค่อนข้างชัดเจนกว่า แต่ก็ใช้ว่าจะทั้งหมด เพราะเมื่อมีการศึกษาประวัติศาสตร์กันมากขึ้น ก็ทำให้รู้ว่าเราเคยเข้าใจผิดอะไรหลาย ๆ อย่างมานาน และต้องเปลี่ยนความเข้าใจทางประวัติศาสตร์กันใหม่อยู่หลายครั้ง

การแบ่งสมัยในยุคประวัติศาสตร์จะแบ่งโดยใช้เหตุการณ์สำคัญที่ถือเป็นจุดเปลี่ยนของยุคสมัยเป็นตัวแบ่ง ซึ่งมีคนแบ่งเอาไว้หลายแนวทาง เพราะมันไม่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจนให้เราเห็น แต่ส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็น

1. ประวัติศาสตร์สมัยโบราณสมัยนี้นักประวัติศาสตร์มักจะรวมเอาเหตุการณ์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์เข้าไปด้วย สมัยนี้ส่วนมากมักจะให้สิ้นสุดลงพร้อมกับการล่มสลายของอาณาจักรโรมันตะวันตก ซึ่งเสียให้แก่เยอรมันในปี ค.ศ. 476

2. ประวัติศาสตร์สมัยกลางเริ่มเมื่อปี ค.ศ. 476 แต่ระยะเวลาสิ้นสุดนั้น บางกลุ่มก็ถือเอาตอนที่กรุงสแตนดีโนเปิดตกเป็นของพวกเติร์ก ในปี ค.ศ. 1453 แต่บางกลุ่มก็ถือว่าสิ้นสุดเมื่อมีการค้นพบทวีปอเมริกา ในปี ค.ศ. 1492 และบางกลุ่มก็ถือว่าสิ้นสุดลงพร้อมกับการเริ่มต้นการปฏิรูปต่าง ๆ ในยุโรป

3. ประวัติศาสตร์สมัยใหม่เริ่มตั้งแต่การสิ้นสุดของประวัติศาสตร์สมัยกลางจนถึงปัจจุบัน แต่ก็มีบางกลุ่มที่ถือว่าสมัยนี้สิ้นสุดในราว ค.ศ. 1900 และได้แบ่งออกเป็นอีกสมัยหนึ่งคือประวัติศาสตร์สมัยปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่สิ้นสุดประวัติศาสตร์สมัยใหม่จนถึงปัจจุบัน เพราะระยะช่วงนี้เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ขึ้นมากมาย มีรายละเอียดที่มากจนสามารถแบ่งออกเป็นอีกสมัยหนึ่งได้

ส่วนเรื่องของหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น มีการแบ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภทคือ หลักฐานที่เป็นวัตถุ (material remains) กับหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร (written accounts) ก่อน 4,000 ปีมาแล้ว หรือในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ก็จะมีแต่หลักฐานแบบแรกเพียงอย่างเดียว ก็ต้องใช้การสันนิษฐานประกอบเข้าไปจึงจะมองเห็นสภาพของยุคนั้นได้ ในยุคต่อมาคือยุคประวัติศาสตร์ถึงจะมีหลักฐานแบบที่สอง ซึ่งจะชัดเจนถูกต้องหรือไม่ก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้จดบันทึกด้วย หลักฐานทั้ง 2 ประเภทถ้าเราสามารถหามาประกอบกันได้ก็จะยิ่งทำให้เราสันนิษฐานสภาพทั่วไปและเหตุการณ์ที่เกิดในยุคสมัยนั้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ความต่อเนื่องของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์

มนุษย์ในแต่ละอารยธรรม พยายามอธิบายจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของกาลเวลาแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับคติความเชื่อเกี่ยวกับกำเนิดของพิภพและมนุษย์อยู่กับการศึกษาของตน มนุษย์เรียนรู้จากประสบการณ์ว่า กาลเวลาที่ผ่านไปนำมาความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมมนุษย์ และความเปลี่ยนแปลงนั้น สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ธรรมชาติและสรรพสิ่ง ทำให้มนุษย์ต้องสร้างแบบแผนหรือระบบการนับกาลเวลา และเมื่อการกำหนดช่วงเวลาแบบต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับของสังคมย่อมมีการนำมาใช้เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ความเชื่อเรื่อง ความอุดมสมบูรณ์ ความผูกพันกับกาลเวลาได้ปรากฏอยู่ในการเล่าเรื่องหรือการบันทึกอดีตอย่างชัดเจน ความต่อเนื่องของเวลาเป็นที่ยอมรับในประเด็นว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน มีอิทธิพลต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง เพราะเหตุนี้การกำหนดช่วงเวลาจึงเป็นวิธีการที่ช่วยให้มนุษย์สามารถลำดับเหตุการณ์ได้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นก่อน และเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นทีหลังและมีความสัมพันธ์กันอย่างไร เนื่องจากมนุษย์ในทุกสังคมต่างผูกพันกับอดีต และมองว่าเหตุการณ์สำคัญในอดีต เหตุการณ์ปัจจุบันและเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กัน อีกทั้งกาลเวลาเป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลงมาให้จึงมีการอ้างอิงถึงกาลเวลาด้วยคำ เช่น ยุค (epoch) สมัย (period) ศักราช (era) พร้อมทั้งคำบ่งบอกคติความเชื่อ เช่น ยุค “มืด” หรือ “สมัย ทหาราชย์” จึงเป็นเครื่องมือที่จะทำความเข้าใจในการเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกัน เห็นได้ว่า สิ่งที่เราเห็นว่าเป็นอดีต ครั้งหนึ่งก็เคยเป็นอนาคตและปัจจุบันมาก่อน นักประวัติศาสตร์ศึกษาอดีตด้วยความเชื่อที่ว่า เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาหนึ่ง ส่งผลกระทบถึงเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่ติดตามมา นักประวัติศาสตร์มองความแตกต่างระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้เพราะอาศัยความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเวลา ระบบปฏิทินเพื่อกำหนดช่วงเวลา จึงจำเป็นสำหรับให้นักประวัติศาสตร์ศึกษาเรื่องราวในอดีต โดยอ้างอิงปฏิทินและระบบการนับช่วงเวลาอื่น ๆ ซึ่งยอมรับกันในแต่ละสังคม

3. เกณฑ์กำหนดสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์

ยุคหรือสมัยเป็นคำที่ใช้บอกช่วงเวลาของเหตุการณ์ เพื่อกำหนดขอบเขตของเวลาที่มีความหมายและเป็นที่ยอมรับร่วมกันได้ง่ายขึ้น และสื่อสารกันได้อย่างถูกต้องตรงกัน นักวิชาการทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์นิยมกำหนดพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ออกเป็น 2 ยุค หรือสมัยด้วยกัน คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์กับ สมัยประวัติศาสตร์ โดยแต่ละสมัยยังมีการแบ่งออกเป็นสมัยย่อยอีก

3.1 สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (Pre-historical Period) คือ ช่วงเวลาที่มนุษย์ยังไม่มีตัวอักษรจดบันทึก

เรื่องราวของสังคม นักโบราณคดีเป็นผู้ศึกษาเรื่องราวของสมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นหลักโดยศึกษาจากซากพิมพ์ดินเผาหรือพิมพ์หิน โบราณสถาน โบราณวัตถุ โครงกระดูก สิ่งของเครื่องใช้ ภาพวาดตามผนังหรือบนสิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น โดยสมัยก่อนประวัติศาสตร์มีการแบ่งเป็นยุคย่อย คือ ยุคหินกับยุคโลหะ ทั้งนี้ยุคหินยังมีการแบ่งออกเป็นยุคหินเก่า ยุคหินกลาง และยุคหินใหม่ ส่วนยุคโลหะก็มีการแบ่งเป็นยุคสำริดกับยุคเหล็ก

3.2 สมัยประวัติศาสตร์ (Historical Period) คือ ช่วงเวลาที่มีหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรบอกเล่าเรื่องราวของสังคมนั้น ๆ อักษรนั้นอาจเป็นตัวอักษรของชนชาติอื่นก็ได้แต่นำมาใช้บันทึกคำพูด เป็นเรื่องราวของสังคมตน โดยสมัยประวัติศาสตร์มีการแบ่งเป็นสมัยย่อย คือ สมัยโบราณ สมัยกลาง สมัยใหม่ และสมัยปัจจุบันตามเหตุผลการจำแนกยุคสมัยดังนี้ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ของสังคมแต่ละสังคม(หรือประเทศ) จะเริ่มต้นไม่ตรงกัน ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการมีตัวอักษรบันทึกเรื่องราวของแต่ละสังคม นอกจากนั้นการแบ่งและกำหนดสมัยย่อยในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ก็ยังมีความแตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละภูมิภาคต่างก็มีพัฒนาการแตกต่างกันไป

4. สมัยก่อนประวัติศาสตร์

เนื่องจากสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยังไม่มีตัวอักษรใช้บันทึกเรื่องราวนักโบราณคดีจะศึกษาเรื่องราวสมัยก่อนประวัติศาสตร์โดยอาศัยหลักฐานทางโบราณคดี เช่น โครงกระดูกมนุษย์เครื่องมือเครื่องใช้อาวุธต่าง ๆ เครื่องมือหิน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับตลอดจนถ้ำเพิงผาภาพวาดที่มนุษย์อยู่อาศัยและวาดไว้ เป็นต้น และเนื่องจากสมัยก่อนประวัติศาสตร์มีอายุยาวนานมากนักโบราณคดีจึงต้องมีการแบ่งเป็นสมัยย่อย โดยใช้หลักเกณฑ์สำคัญ คือ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการทำเครื่องมือเครื่องใช้เป็นหลักในการแบ่ง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ยุคใหญ่ ๆ คือ ยุคหิน กับยุคโลหะ

4.1 ยุคหิน (Stone Age) เป็นยุคที่มนุษย์เริ่มรู้จักนำหินมาปรับใช้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้หรืออุปกรณ์และอาวุธนักโบราณคดีกำหนดให้ยุคหินของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (สากล) อยู่ระหว่าง 2.5 ล้านปี ถึงประมาณ 4,000 ปี มาแล้วแต่เนื่องจากสิ่งที่เหลือเป็นหลักฐานอยู่จนถึงปัจจุบันมีเพียงชนิดเดียวคือหิน ดังนั้นเราจึงเรียกยุคนี้ว่ายุคหิน ทั้งนี้ยุคหินตามพัฒนาการเทคโนโลยีการทำเครื่องมือเครื่องใช้ยังแบ่งออกเป็น 3 ยุคย่อย คือ ยุคหินเก่า ยุคหินกลาง และยุคหินใหม่ ดังนี้

4.1.1 ยุคหินเก่า (Paleolithic Period หรือ Stone Age) อยู่ระหว่าง 2,500,000-10,000 ปี มาแล้วมนุษย์ในยุคนี้อาศัยอยู่ในถ้ำหรือเพิงผายังไม่มีความคิดสร้างที่อยู่อาศัยโดยใช้วัสดุธรรมชาติหรือตั้งรกรากถาวรดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์หาปลาและเก็บหาผลไม้ในป่า เมื่ออาหารตามธรรมชาติหมดก็อพยพไปหาแหล่งอาหารที่อื่นต่อไป มนุษย์ยุคหินเก่ารู้จักประดิษฐ์เครื่องมืออย่างหยาบ ๆ เครื่องมือที่ใช้ทั่วไปคือเครื่องมือหินกะเทาะที่มีลักษณะหยาบใหญ่หนากะเทาะเพียงด้านเดียวหรือสองด้านไม่มีการฝนให้เรียบ มนุษย์ยุคหินเก่ารู้จักนำหนังสัตว์มาทำเป็นเครื่องนุ่งห่มรู้จักใช้ไฟเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายให้แสงสว่างให้ความปลอดภัยและหุงหาอาหารมีการฝังศพทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายและมีการนำเครื่องมือเครื่องใช้และอาวุธต่าง ๆ ของผู้ตายฝังไว้ในหลุมด้วย นอกจากนี้มนุษย์ยุคหินเก่ายังรู้จักสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งพบภาพวาดตามผนังถ้ำที่ใช้สีฝุ่นสี ต่าง ๆ ได้แก่ สีดำ น้ำตาล ส้ม แดงอ่อนและเหลืองภาพที่วาดส่วนใหญ่เป็นภาพสัตว์ เช่น วัวกระทิง ม้าป่า กวางแดง เป็นต้น ภาพวาดที่มีชื่อเสียงของมนุษย์ยุคหินเก่าอยู่ที่ถ้ำลาสโกประเทศฝรั่งเศส

ภาพที่ 1.2 มนุษย์ยุคหินรู้จักการใช้ไฟเพื่อแสงสว่าง ความอบอุ่นและทำให้อาหารสุก

4.1.2 ยุคหินกลาง (Mesolithic Period หรือ Middle Stone Age) อยู่ระหว่าง 10,000-6,000 ปี การค้นพบหลักฐานของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินในช่วงเวลาต่อมา เป็นเครื่องมือหินกะเทาะที่ประณีต ขนาดเล็กลง ไม่หยาบใหญ่และหนักเช่นยุคแรก เครื่องมือแบบนี้ เรียกว่า เครื่องมือแบบฮัวบินเนียน (Hoabinhian) ตามแหล่งโบราณคดีที่พบเครื่องมือแบบนี้ครั้งแรก คือฮัวบินท์ (Hoa Binh) ประเทศเวียดนาม ชนิดของเครื่องมือจะมีหลายรูปแบบและใช้งานเฉพาะด้าน มากกว่ายุคก่อน เช่น เครื่องมือปลายแหลม เครื่องมือขุด เครื่องมือทำจากสะเก็ดหิน รวมทั้งมีการนำ เปลือกหอยและกระดูกสัตว์มาทำเป็นเครื่องมือสำหรับเจาะและขุด เป็นต้น

นอกจากเครื่องมือเครื่องใช้แล้วยังพบ กระดูกสัตว์ทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ เช่น เก้ง กวาง หมู กระต๊อ ควายป่า เสือ หมี ลิง ค่าง กระเจง กระรอก หนู จระเข้ เต่า หอย ปู ปลา ชนิดต่าง ๆ ซากพืช เช่น ไม้ ถั่ว สมอ และพบ โครงกระดูกของมนุษย์ ถูกฝังนอนงอเข้า มีแผ่นหินวาง ทับร่าง มีดินแดงโรยอยู่บนร่าง และมีการฝังเครื่องเซ่นร่วมกับศพ

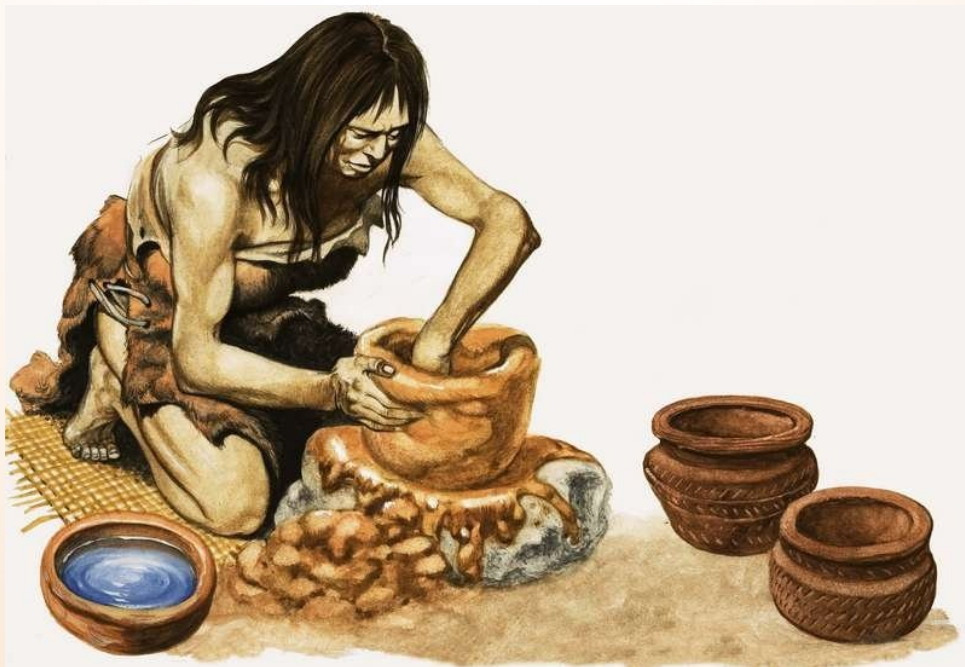
ในชองยุคหินกลางนี้ สภาพแวดล้อมไม่แตกต่างจากยุคปัจจุบันเท่าใดนัก จากการสิ้นสุดยุคน้ำแข็งทำให้ระดับน้ำทะเลค่อยๆ สูงขึ้น ทำให้ดินแดนบางส่วนจมลง เกิดหมู่เกาะต่าง ๆ ขึ้นมนุษย์ในยุคนี้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในถ้ำเพิงผาและสร้างกระท่อมอยู่ริมน้ำ ชายฝั่ง ทะเล และริมทะเล ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์ การจับสัตว์น้ำ การเก็บพืชเมล็ดพืชและผลไม้ป่าเป็นอาหาร อพยพโยกย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่ในที่ที่มีอาหารมากพอและอุดมสมบูรณ์

4.1.3 ยุคหินใหม่ (Neolithic Period หรือ New Stone Age) อยู่ระหว่าง 6,000-4,000 ปี มาแล้วมนุษย์ยุคนี้มี ความเจริญทางวัตถุมากกว่ายุคหินกลางรู้จักควบคุมธรรมชาติมากขึ้นรู้จักพัฒนาการทำเครื่องมือหินอย่างประณีตโดยมีการขัดฝนหินทั้งชิ้นให้เป็นรูปร่างลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เครื่องมือมีประสิทธิภาพในการใช้สอยมากขึ้นกว่าเครื่องมือรุ่นก่อนหน้าเช่น มีดหินที่สามารถตัดเฉือนได้แบบมีดโลหะมีการต่อด้ามยาวเพื่อใช้แผ่นหินลับคมเป็นเสียมขุดดินหรือต่อด้ามไม้สำหรับจับเป็นขวานหินสามารถปั้นหม้อดินและใช้ไฟเผาสามารถทอผ้าจากเส้นใยพืชและทอเป็นเชือก

ทำเป็นแหหรือวนจับปลาลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งที่จำแนกมนุษย์ยุคหินใหม่ออกจากมนุษย์ยุคหินกลางก็คือการที่มนุษย์ยุคนี้รู้จักการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น มีการปลูกข้าวและพืชอื่น ๆ เช่น ถั่ว พัก บวบ และเลี้ยงสัตว์หลายชนิดมากขึ้น เช่น แพะ แกะ และวัว ซึ่งก็คงทั้งไว้ใช้งานและเป็นอาหาร วัฒนธรรมยุคหินใหม่พบอยู่ทั่วโลกแต่หลักฐานสำคัญที่มีลักษณะโดดเด่นคือการสร้างอนุสาวรีย์หิน (Megalithic) ที่มีชื่อเสียง คือ สโตนเฮนจ์ (Stonehenge) ในประเทศอังกฤษ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเพื่อใช้คำนวณเวลาทางดาราศาสตร์เพื่อพิธีกรรมเพื่อบวงสรวงดวงอาทิตย์และเพื่อผลผลิตทางการเพาะปลูก

ภาพที่ 1.3 สโตนเฮนจ์ (Stonehenge) ในประเทศอังกฤษ

ภาพที่ 1.4 มนุษย์ยุคหินใหม่สามารถปั้นหม้อดินได้

ในด้านศิลปะพบว่า คนในยุคหินใหม่มีการปั้นรูปสตรีและทารกลักษณะคล้ายรูปแม่พระธรณี อันเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร ชุมชนยุคหินใหม่ที่เก่าแก่ที่สุดใน ตะวันออกกลางบริเวณที่เป็นประเทศ ตุรกี ซีเรีย อิสราเอล อิรัก ภาคตะวันออกของอิหร่าน และ เลย์ไปถึงอียิปต์ในทวีปแอฟริกาในปัจจุบัน จากหลักฐานทางโบราณคดีแสดงว่า คนที่อยู่ในบริเวณ ดังกล่าวได้ค้นพบวิธีการเกษตรกรรมมาประมาณ 7,000 ปีมาแล้ว และดูเหมือนว่ารากฐานความรู้ ทางเกษตรกรรมของชาวยุโรปก็รับไปจากบริเวณนี้

4.2 ยุคโลหะ (Metal Age) เริ่มเมื่อประมาณ 4,000 ปี มาแล้วมนุษย์ยุคนี้มีความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี ขึ้นอย่างเห็นได้ชัดอันแสดงถึงการพัฒนาความสามารถทางความคิดด้วยการมี ความสามารถนำโลหะมาทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้นั่นเองในระยะแรกของยุคโลหะจะพบว่าพวกเขา รู้จักหลอมทองแดงและดีบุกซึ่งเป็นโลหะที่ใช้อุณหภูมิ ไม่สูงนักในการหลอมต่อมาจึงพัฒนาความรู้ และเทคโนโลยี ขึ้นมาจนสามารถหลอมเหล็กได้ซึ่งการหลอมเหล็กต้องใช้อุณหภูมิสูงนักโบราณคดีจึง แบ่งยุคโลหะออกเป็น 2 ยุคตามความแตกต่างของระดับเทคโนโลยี และวัสดุที่นำมาใช้ทำเครื่องมือ เครื่องใช้ดังนี้

4.2.1 ยุคสำริด (Bronze Age) ยุคสำริด เป็นยุคที่เกิดเมื่อประมาณ 5,000 ปีที่ผ่านมา สืบเนื่องมาจากยุคทองแดงที่มนุษย์ค้นพบความร้อนจากไฟสามารถแปรรูปทรัพยากรธรณีอีกประเภท หนึ่งได้ ทรัพยากรประเภทนี้ก็คือโลหะ ในขั้นต้นมนุษย์พบว่าเมื่อทองแดงถูกความร้อนจะอ่อนตัวและ จะแปรรูปไปอย่างไรก็ได้ ไฟจากถ่านในที่จำกัดจะให้ความร้อนสูงพอสมควรเป็นความร้อนสูง พอสมควรเป็นเหตุนำไปสู่การสกัดแยกเอาโลหะในแร่และหินมาใช้ประโยชน์ จากการที่โลหะทองแดง ที่ใช้มาตั้งแต่เดิมนั้นไม่แข็งแรง และทนทานต่อดินฟ้าอากาศ จึงมีการหาโลหะอื่นมาผสม โดยมีการ เอาโลหะทองแดงผสมกับดีบุกได้โลหะผสมที่เรียกว่า บรอนซ์ (Bronze) หรือสำริดซึ่งเป็นโลหะที่มี ความแข็งแรงและทนทานต่อการผุกร่อนดีกว่าทองแดง ยุคสำริดเริ่มต้นในบริเวณดินแดนแถบ ตะวันออกกลางเช่นเดียวกับยุคทองแดง นอกจากนี้ยังมีการใช้แร่เหล็กทำแบ่งสำหรับผู้หญิงและการใช้ แร่ยิปซัมแกะสลักเป็นรูปต่าง ๆ

ภาพที่ 1.5 เครื่องมือยุคสำริด

4.2.2 ยุคเหล็ก (Iron Age) เริ่มเมื่อประมาณ 3,200 ปี มาแล้วเป็นช่วงของการพัฒนาการทางเทคโนโลยี ที่ต่อเนื่องจากยุคสำริดหลังจากที่มนุษย์สามารถนำทองแดงมาผสมกับดีบุกและหลอมเป็นโลหะผสมได้แล้วมนุษย์ก็คิดค้นหาวิธีนำเหล็กซึ่งเป็นโลหะที่มีความแข็งและทนทานกว่าสำริดมาทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้และอาวุธด้วยการใช้อุณหภูมิในการหลอมที่สูงกว่าการหลอมสำริดแล้วจึงตีโลหะเหล็กในขณะที่ยังร้อนอยู่ให้เป็นรูปทรงที่ต้องการเนื่องจากเหล็กใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้มีความเหมาะสมกับงานการเกษตรที่ต้องใช้ความแข็งแรงมากกว่าสำริดและมีความทนทานกว่าจึงทำให้มนุษย์ยุคเหล็กสามารถทำการเกษตรได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้เหล็กยังใช้ทำอาวุธที่มีความแข็งแรงและทนทานกว่าสำริดจึงทำให้สังคมมนุษย์ยุคนี้ที่พัฒนาเข้าสู่ยุคเหล็กและเข้าสู่ความเป็นรัฐได้ด้วยการมีกองทัพที่มีประสิทธิภาพกว่าสามารถปกป้องเขตแดนของตนเองได้ดีกว่าทำให้สังคมเมืองของตนมีความมั่นคงปลอดภัยและในที่สุดก็สามารถขยายอิทธิพลไปยังดินแดนอื่น ๆ ได้ในเวลาต่อมา

ภาพที่ 1.6 เครื่องมือและอาวุธที่พบในยุคเหล็ก

ใบความรู้ที่ 1.4

หลักฐานทางประวัติศาสตร์

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ตะวันออก

1. หลักฐานทางประวัติศาสตร์จีน

1.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์จีนสมัยโบราณ (1,767 ปีก่อนคริสต์ศักราช-ค.ศ. 220) หลักฐานลายลักษณ์อักษรในสมัยราชวงศ์ซาง (1,767-1,122 ปีก่อนคริสต์ศักราช) สมัยนี้ปรากฏเป็นอักษรภาพจารึกตามกระดองเต่า กระดุกสัตว์ และภาชนะสำริดที่ใช้ในพิธีการ ผู้จารึกมักเป็นกษัตริย์และนักบวช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำพิธีเสี่ยงทาย เช่น สภาวะการเพาะปลูก สภาพทางธรรมชาติ การเมือง การสงคราม ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ตีความสภาพสังคมจากหลักฐานสำคัญ เช่น สุสานเมืองโบราณสมัยซาง ที่เป็นสังคมาสประชาชนส่วนใหญ่ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน

1) สือจี้ หรือบันทึกของนักประวัติศาสตร์เขียนโดยซือหม่าเฉียน นักโหราศาสตร์ประจำราชสำนักในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก (206 ปีก่อนคริสต์ศักราช – ค.ศ. 8) วัตถุประสงค์ในการบันทึกงานประวัติศาสตร์ของจีน คือ การศึกษาพฤติกรรมของผู้นำจีนกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เพื่อศึกษาเป็นบทเรียนของชนชั้นปกครอง สือจี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ส่วนแรก คือ จดหมายเหตุจักรพรรดิ ส่วนที่สองคือตาราง ส่วนที่สามคือตำราเรื่องราว ส่วนที่สี่คือการสืบค้นสายตระกูลขุนนางท้องถิ่นสมัยก่อนราชวงศ์ และส่วนสุดท้ายคือความทรงจำซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยชีวประวัติ จดหมายเหตุ และบันทึกของตระกูลขุนนางอันเป็นรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ หลักฐานทางประวัติศาสตร์สือจี้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในยุคต้น ๆ ด้านข้อมูลทางการเมือง การปกครอง และเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญ ๆ นอกจากนี้ยังเป็นงานประวัติศาสตร์ ราชวงศ์จีนในสมัยต่อมาด้วย

2) สุสานจักรพรรดิฉินซีฮ่องเต้ ใน ค.ศ. 1774 ชาวนาเมืองเทียน มณฑลส่านซีได้ขุดค้นพบรูปปั้นทหารดินเผา นักโบราณคดีจีนจึงได้ทำการขุดค้นสำรวจพบว่าเป็นสุสานของจักรพรรดิฉินซีฮ่องเต้แห่งราชวงศ์ฉิน หลักฐานที่ค้นพบคือ รูปทหารดินเผาจำนวนมากกว่า 6,000 รูป รูปม้าศึก รถศึก รูปปั้นทหารที่ค้นพบมีลักษณะหน้าตาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแต่ละคน เครื่องแต่งกายเหมือนจริง นับว่าเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีคุณค่าในการศึกษาประวัติศาสตร์ ที่ให้ข้อมูลสมัยฉินทั้งด้านการเมือง อำนาจการปกครองของจักรพรรดิ ลัทธิความเชื่อของชนชั้นปกครอง รูปแบบทางการทหาร ระบบสังคม การเกณฑ์แรงงานวัฒนธรรมประเพณีแบบทหาร รูปแบบของศิลปกรรม สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลศิลปะจากตะวันตก

ภาพที่ 1.7 สุสานจักรพรรดิฉินชื่อหวงตี้

1.2 หลักฐานทางประวัติศาสตร์จีนสมัยโบราณ ที่สำคัญ ได้แก่

1) หลักฐานทางประวัติศาสตร์จีนสมัยกลาง (ค.ศ. 220 - ค.ศ. 1368) เป็นช่วงที่รับอารยธรรมต่างชาติเข้ามาโดยเฉพาะอิทธิพลพุทธศาสนา ปรากฏหลักฐานที่สำคัญ เช่น งานบันทึกประวัติศาสตร์ราชวงศ์ หลังจากสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตกแล้ว ทุกราชวงศ์โดยจักรพรรดิราชวงศ์ใหม่ ทรงโปรดฯ ให้ราชบัณฑิตจัดทำประวัติศาสตร์ราชวงศ์เก่าที่ล่มสลายไปแล้วเรียกว่า เจิ้งสื่อ วัตถุประสงค์ของการจัดทำบันทึกประวัติศาสตร์ราชวงศ์ คือ การบันทึกพฤติกรรมชนชั้นปกครอง เป็นบทเรียนทางศีลธรรมสำหรับชนชั้นปกครองในราชวงศ์ปัจจุบัน โดยใช้ข้อมูลจดหมายเหตุประจำรัชกาล หรือสื่อลู่ เป็นต้น บันทึกประวัติศาสตร์ราชวงศ์ที่สำคัญ คือ โฮ่วฮั่นฉู่ สู่ฉู่ ฉ่งฉู่ หงสื่อ หยวนสื่อ

2) หลักฐานแหล่งโบราณคดีถ้าพุทธศิลป์ สมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก (ค.ศ.25 – ค.ศ.220) พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาในประเทศจีน โดยผ่านเส้นทางสายไหม จนพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายทั่วไปในสังคมจีน สมัยราชวงศ์เว่หนือ มีการขุดเจาะถ้ำ สร้างสรรค์ศิลปกรรมด้านประติมากรรมและจิตรกรรม เช่น ถ้ำหยุนกัง มณฑลลอานซี ถ้ำตุนหวง มณฑลกานซู ราชวงศ์ถัง มีการสร้างถ้ำหลงเหมินมณฑลเหอหนาน ผู้อุปถัมภ์สร้างถ้ำพุทธศิลป์ตั้งแต่พระจักรพรรดิพระราชวงศ์ พระภิกษุ และพุทธศาสนิกชนทั่วไป เพราะมีการพบจารึกของผู้สร้างพระพุทธรูปกำกับไว้ด้วย นอกจากนี้หลักฐานที่ค้นพบในถ้ำมีทั้งคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา ประติมากรรมสมัยต่าง ๆ เช่น ที่ถ้ำหยุนกังและหลงเหมิน ส่วนภาพจิตรกรรมพบที่ถ้ำตุนหวง มีความงดงามแสดงถึงเนื้อหาในคัมภีร์พระสูตรทางพระพุทธศาสนานิกายมหายานที่แพร่หลายในเอเชียกลางและประเทศจีน

หลักฐานทางด้านพุทธศิลปะให้ข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม การค้าระหว่างจีน อินเดีย เอเชียกลาง และในประเทศจีน จากคติความเชื่อในพระพุทธศาสนาเรื่องกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด และแหล่งโบราณคดี ศิลปะจีนแสดงให้เห็นว่าจีนรับอิทธิพลทางศิลปะจากอินเดีย โดยที่ศิลปะอินเดียและเอเชียกลางนำมาพัฒนาการเป็นศิลปะอย่างแท้จริงในสมัยราชวงศ์ถัง

ภาพที่1.8 แหล่งโบราณคดีถ้ำพุทธศิลป์

1.3. หลักฐานทางประวัติศาสตร์จีนสมัยสมัยปัจจุบัน ปรากฏหลักฐานประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ หลักฐานประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่และสมัยปัจจุบัน (ค.ศ. 1368 – ปัจจุบัน)

ประวัติศาสตร์สมัยใหม่เริ่มในสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ.1368 – ค.ศ.1644) สมัยราชวงศ์ชิง (ค.ศ.1644 – ค.ศ.1911) การปฏิวัติประชาธิปไตยใน ค.ศ.1911 และการปฏิวัติสังคมนิยมของพรรคคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ.1949 จนถึงสมัยปัจจุบัน ตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์จีนที่สำคัญ เช่น งานวรรณกรรมของหลู่ซุ่น ในการศึกษางานวรรณกรรมหลู่ซุ่นในฐานะเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ร่วมสมัย ซึ่งสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมจีนช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 งานวรรณกรรมของหลู่ซุ่นมีหลายรูปแบบทั้งบทความ เรื่องสั้น ได้แก่ บ้านที่กประจำวันของคนบ้า (ค.ศ.1918) บ้านเกิด (ค.ศ.1921) ชีวิตจริงของอาคิ (ค.ศ.1921) และเรื่องของขงจื้อกับสังคมนิยมใหม่ (ค.ศ.1935) เป็นต้น เนื้อหาส่วนใหญ่สะท้อนปัญหาสังคมที่มีความอยุติธรรม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมที่ล้าหลัง การแบ่งชนชั้น ฯลฯ วัตถุประสงค์ของงานเขียนวรรณกรรมสะท้อนการกระตุ้นให้สังคมจีนเกิดการเปลี่ยนแปลง แก้ไขสังคมจีนให้มีความเจริญก้าวหน้า ความสำคัญของงานวรรณกรรมหลู่ซุ่น สามารถใช้ศึกษาประวัติศาสตร์ด้านการเมือง สังคม และข้อมูลความคิดของปัญญาชนจีนได้

2. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น

2.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยโบราณ (7,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช - ค.ศ.600) ญี่ปุ่นสมัยโบราณเริ่มตั้งแต่สมัยโจมอน สมัยยาโยย ถึงสมัยโคะฟุง หลักฐานที่ปรากฏจะเป็นหลักฐานทางด้านโบราณคดีที่สำคัญ ได้แก่

1) หลักฐานโบราณคดีสมัยโจมอนที่พบ ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาลายเชือก ตึกตาตินเผาเล็ก ๆ สีดำจำนวนมาก คือ ตึกตาโจมอนและตึกตาตินเผาฮานิวะ มีลักษณะทางศิลปะคล้ายศิลปะสมัยใหม่ ศิลปะเหล่านี้ถูกสร้างโดยมนุษย์ที่อยู่ในหมู่เกาะญี่ปุ่นสมัยเริ่มแรก

ภาพที่ 1.9 หลักฐานโบราณคดีสมัยโจมอน: ตึกตาตินเผา

2) หลักฐานโบราณคดีสมัยยาโยย ที่ค้นพบ ได้แก่ เครื่องมือทำด้วยสำริด และเหล็ก ควบคู่ไปกับเครื่องมือหิน และค้นพบภาชนะดินเผาสีแดงตกแต่งด้วยลายเรขาคณิต รวมทั้งร่องรอยที่อยู่อาศัยของชุมชน

3) หลักฐานทางโบราณคดีสมัยหลุมฝังศพ ที่ค้นพบ ได้แก่ หลุมฝังศพขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นเนินดิน บางแห่งมีคูน้ำล้อมรอบ บริเวณหลุมฝังศพพบระฆังสำริด เครื่องเพชรพลอย กระฉก ดาบ ตลอดจนตึกตาฮานิวะด้วย จากข้อมูลหลายประการแสดงถึงพัฒนาการชุมชนไปสู่ความเป็นรัฐ คือ มีการแบ่งชนชั้นผู้ปกครองกันชั้นได้ปกครอง การสร้างหลุมฝังศพขนาดใหญ่ ได้แสดงว่าชุมชนมีระบบเกณฑ์แรงงาน และมีการปกครองที่เป็นระบบ ตลอดจนความเชื่อในเรื่องธรรมชาติเป็นที่มาของศาสนาชินโต

2.2 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยกลาง (ค.ศ. 600-1573) ช่วงสมัยกลางนี้ญี่ปุ่นนับเอาอารยธรรมจีนและพุทธศาสนาเข้ามา หลังจาก ค.ศ. 1185 เป็นช่วงที่มีความวุ่นวายทางการเมืองช่วงเวลาที่สำคัญ เช่น

1) โคจิกิ แปลว่า การบันทึกเรื่องราวของสิ่งโบราณ เป็นพงศาวดารประจำราชสำนักญี่ปุ่นรวบรวมขึ้นใน ค.ศ. 1082-712 โดยบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการระดับสูง เนื้อหาหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงกำเนิดประเทศญี่ปุ่น มีการรวบรวมตำนานโบราณ นิยาย บทเพลง นิทาน เรื่องเล่า ประวัติตระกูลขุนนาง วัตถุประสงค์ในการเขียนโคจิกิ ต้องการบันทึกประวัติวงศ์ตระกูลที่มีความสัมพันธ์กับสถาบันจักรพรรดิ เรื่องราวประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นตั้งแต่กำเนิดประเทศญี่ปุ่นจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 7 ความสำคัญของหนังสือโคจิกิถือว่าเป็นหลักฐานลายลักษณ์อักษรชิ้นแรกของญี่ปุ่น

ที่กล่าวถึงกำเนิดของประเทศญี่ปุ่น ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์หลายด้าน ทั้งด้านการเมือง สมัยที่ญี่ปุ่นยังมีได้เป็นราชอาณาจักร จนถึงสมัยรับอารยธรรมจากจีน คติความเชื่อต่าง ๆ ของญี่ปุ่น รวมทั้งใช้เป็นหลักฐานการศึกษาพร้อมกับหลักฐานทางด้านโบราณคดี

2) นิฮงโชกิ เขียนโดยเจ้าชายโทเนริ และยาสุเมโระ ฟุโตะ โนะ อาซอน ถวายแด่จักรพรรดินีกิเมอิ ค.ศ.720 เพื่อเป็นประวัติศาสตร์ชาติ ความสำคัญของหนังสือนิฮงโชกิให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่กำเนิดญี่ปุ่นจนถึง ค.ศ.697 ทั้งการเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศาสนาของญี่ปุ่นโบราณ โดยบันทึกเพิ่มจากโคจิกิบันทึกไว้ประมาณ 200 ปี คือจากคริสต์ศตวรรษที่ 5 จนถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 7

2.3 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่และสมัยปัจจุบันของญี่ปุ่น (ค.ศ.1573 ถึงปัจจุบัน) ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นช่วงสมัยใหม่เริ่มต้นสมัยสงครามกลางเมือง (ค.ศ.1573 - 1600) สมัยโตกุกาวา จนถึงปัจจุบันหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่

1) ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1728 เขียนโดยเองเกลเบิร์ต แกมพ์เฟอร์ โดยที่ได้เดินทางมายังประเทศญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1690 โดยเรือสินค้าของเนเธอร์แลนด์ แกมพ์เฟอร์ พำนักในญี่ปุ่นประมาณ 2 ปี เขาได้เดินทางไปยังเมืองเกียวโต และเอโดะ (โตเกียว) ผ่านเส้นทางสายโตโคโด แกมพ์เฟอร์ทำการบันทึกเรื่องราวที่พบเห็นในญี่ปุ่น โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการบรรยายภาพของประเทศญี่ปุ่นที่ได้พบเห็นในญี่ปุ่น โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการบรรยายภาพของประเทศญี่ปุ่นได้พบเห็นและวาดภาพลายเส้นเกี่ยวกับสถานที่สำคัญ ๆ ของญี่ปุ่นไว้ด้วย เช่น ปราสาทเอโดะของโชกุนตระกูลโตกุกาวา เป็นต้น เรื่องราวประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นแบ่งออกเป็น 5 เล่ม เล่มแรกบันทึกเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่น กล่าวถึง การเดินทางจากเมืองปัตตาเวีย แวะเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาแล้วตรงไปยังญี่ปุ่น เน้นด้านลักษณะทางกายภาพและชีวภาพ เล่มที่สองมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปกครองของญี่ปุ่น กล่าวถึงระบบการปกครองของญี่ปุ่น เล่มที่สามเกี่ยวกับศาสนา ปรัชญา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของญี่ปุ่น เล่มที่สี่เนื้อหาเกี่ยวกับการเดินทางของแกมพ์เฟอร์ เดินทางมาขึ้นฝั่งที่เมืองท่านางาซากิ สภาพเมืองท่าชาวต่างชาติและการค้าของเนเธอร์แลนด์ในญี่ปุ่น เล่มที่ห้ากล่าวถึงการเดินทางของแกมพ์เฟอร์ในประเทศญี่ปุ่นจากเมืองท่านางาซากิไปยังเมืองโอซาก้าและเมืองเอโดะ (โตเกียว) และการเดินทางกลับมายังเมืองท่านางาซากิ

งานบันทึกของเอเกลเบิร์ต แกมพ์เฟอร์ถือว่าเป็นหลักฐานขั้นต้นในการศึกษาญี่ปุ่นสมัยปิดประเทศ เพราะเป็นเรื่องราวบันทึกสภาพของญี่ปุ่นที่ได้ประสบด้วยตนเอง และเป็นข้อมูลด้านทัศนคติของชาวตะวันตกที่มีต่อประเทศญี่ปุ่นยุคศักดินาสวามิภักดิ์ ด้วย

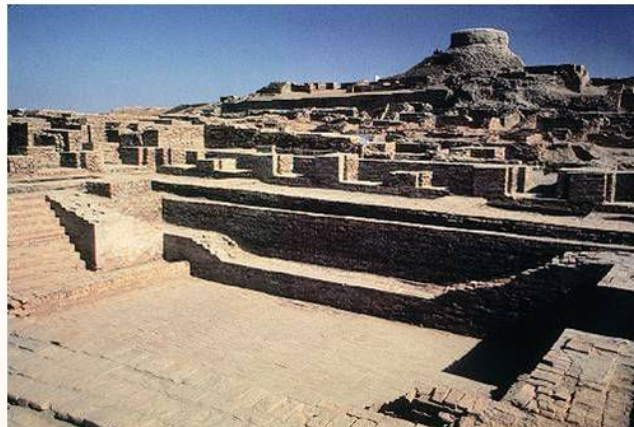
2) รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ.1947 หลังจากที่ญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อฝ่ายสัมพันธมิตรวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ.1945 กองทัพฝ่ายสัมพันธมิตรภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาได้ยึดครองญี่ปุ่น แล้วร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาเป็นกฎหมายสูงสุดของญี่ปุ่น วันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 1946 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ.1947 และใช้มาจนถึงปัจจุบัน เนื้อหาสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ คือ การสร้างระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในระบอบการปกครองประเทศทั้งระบบรัฐสภา และการกระจายอำนาจส่วนท้องถิ่น การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิการเลือกตั้งทางการเมือง เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพการรวมกลุ่มและการแสดงความคิดเห็น ความเสมอภาคระหว่างสามีและภรรยา สิทธิของพลเมืองในการ

รับการศึกษาตามความสามารถรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1947 มีความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ขั้นต้นที่กล่าวถึงทัศนคติและความคาดหวัง ของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อญี่ปุ่น ความเปลี่ยนแปลงของประเทศญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน

3. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของอินเดีย

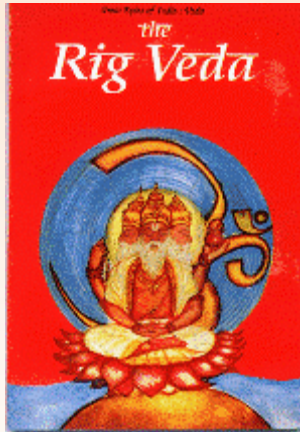
3.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์อินเดียสมัยโบราณ (2,500 ปีก่อนคริสต์ศักราช - ค.ศ.535) สมัยของอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ และอารยธรรมชนเผ่าอารยันในภูมิภาคเอเชียใต้ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่

1) เมืองโบราณโมเฮนโจดาโรและฮาร์ปปา เป็นแหล่งหลักฐานทางด้านโบราณคดี และประวัติศาสตร์ที่สำคัญของกลุ่มแม่น้ำสินธุ หลักฐานทางด้านโบราณสถาน ได้แก่ เมืองโบราณ อาคารบ้านเมือง ถนนหนทาง สระอาบน้ำสาธารณะ เป็นต้น ส่วนหลักฐานด้านโบราณวัตถุ เช่น ประติมากรรม หล่อด้วยโลหะ ดินเผา หินทราย เพศชายและเพศหญิง บางรูปก็มีตราประทับและตัวอักษร รูปสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น จากข้อมูลที่ค้นพบทำให้ทราบถึงสภาพชีวิตของประชากร ศิลปวัฒนธรรมของชาวตราวิเดียน ระบบชลประทาน เศรษฐกิจแบบเกษตรกรรม การปกครองที่รวบอำนาจของชาวตราวิเดียน

ภาพที่ 1.10 เมืองโบราณโมเฮนโจดาโรและฮาร์ปปา

2) คัมภีร์พระเวทของชาวอารยัน (1,500 ปีก่อนคริสต์ศักราช) อารยธรรมใหม่ของชาวอารยัน เรียกว่า อารยธรรมพระเวท หลักฐานทางประวัติศาสตร์ คือ คัมภีร์พระเวท ซึ่งเป็นคัมภีร์ทางศาสนาของชาวอารยัน ในสมัยแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอินเดีย คัมภีร์พระเวทประกอบด้วย ฤคเวท สามเวท ยชุรเวท และอาถรรพเวท เนื้อหาคัมภีร์พระเวทเป็นเรื่องราวของชาวอารยันที่ได้อพยพเข้ามายังภาคเหนือของอินเดีย และให้ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนา การเมือง สังคมวัฒนธรรมด้วย เช่น กรอบความคิดทางการเมือง เรื่องของเทวราชาหรือการอวดารของเทพเจ้าลงมากษัตริย์ พระราชพิธีที่มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี กรอบปรัชญาของชาวอารยัน

ภาพที่ 1.11 คัมภีร์พระเวท

3) ศิลาจารึกพระเจ้าอโศกมหาราช คือ จารึกที่พระเจ้าอโศกมหาราชโปรดให้บันทึกเรื่องราวของพระองค์โดยจารึกไว้ตามผนังถ้ำ ศิลาจารึกหลักเล็ก ๆ จารึกบนเสาหินขนาดใหญ่ มีลักษณะศิลปกรรมที่งดงาม เช่น ที่สารนาถ จากรามปรวา เป็นต้น เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชทรงเปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนาทรงใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาปกครองประเทศ หลักศิลาจารึกพระเจ้าอโศกมหาราชได้ให้ข้อมูลประวัติศาสตร์อินเดียด้านการเมือง การปกครอง การสร้างจักรวรรดิ ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคมของอินเดีย

สมัยกลาง (ค.ศ. 535-1526) สมัยกลางของอินเดียเป็นสมัยของการแตกแยกทางการเมืองและการรุกรานจากพวกมุสลิม จนเกิดอาณาจักรสุลต่านแห่งเดลี หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ

4) หนังสือประวัติของซาร์ ฟิรูด เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติของสุลต่านแห่งเดลี ตั้งแต่สมัยสุลต่านบัลบันจนถึงต้นสมัยสุลต่านฟิรูด ซาร์ ตุคลุก มีเนื้อหาแนะนำเสนอถึงประวัติของสุลต่านแห่งเดลี การปฏิบัติหน้าที่ของสุลต่านเหล่านั้นและการพบจุดจบของสุลต่านแต่ละพระองค์ คุณค่าของหนังสือประวัติของซาร์ ฟิรูดเป็นการรวบรวมข้อมูลและการแยกแยะข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาทางการเมือง ประวัติศาสตร์ ศาสนา อักษรศาสตร์ และข้อมูลชีวิตประจำวันของประชาชน ทำให้เป็นหลักฐานข้อมูลศึกษาประวัติศาสตร์อินเดียสมัยสุลต่านแห่งเดลี ประวัติของซาร์ ฟิรูด เรียบเรียงโดย ซืออา อัล ดิน บรานี ซึ่งเขาเป็นบริวารของสุลต่าน (นะดีม) ต่อมาต้องถูกคุมขัง ช่วงเวลาดังกล่าว บรานีได้เขียนหนังสือประวัติของซาร์ ฟิรูด ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแนะนำให้สุลต่านแห่งเดลีทุกพระองค์ ทรงปฏิบัติหน้าที่ต่อศาสนาอิสลาม โดยเขียนเสร็จใน ค.ศ. 1357

5) งานวรรณกรรมของอะมีร์ ศุลเรอา วรรณกรรมของเขามีลักษณะทั้งโคลงกลอนและร้อยแก้วโดยมีวัตถุประสงค์ถวายแด่สุลต่าน งานที่สำคัญของอะมีร์ ศุลเรอา ได้แก่ ซิริน อัลซาเดน หรือ มิว ตาอัลฟุตซ์ นูห์ ซิพห์ งานเขียนของอะมีร์ ศุลเรอา เน้นที่วีรกรรมของสุลต่านด้านพฤติกรรมและศักยภาพ ซึ่งรวบรวมทั้งคุณความดี ความสามารถ ความเป็นขามุสลิมที่แท้จริง เพื่อสรรเสริญสุลต่านและราชสำนักทำให้งานวรรณกรรมมีลักษณะหรรษา เกินความจริงและใช้สำนวนทางวรรณคดีในการประพันธ์ อย่างไรก็ตามแม้ว่าวรรณกรรมของอะมีร์ ศุลเรอา มีความอคติและจินตนาการของผู้แต่ง

แต่ก็ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ กรอบความคิดทางสังคม สภาพชีวิต และวัฒนธรรมของชาวอินเดียในสมัยกลางได้เป็นอย่างดี

3.2 หลักฐานทางประวัติศาสตร์อินเดียสมัยใหม่และสมัยปัจจุบัน ประวัติศาสตร์อินเดียสมัยใหม่เริ่มต้นเมื่อพวกโมกุลสถาปนาราชวงศ์โมกุลจนถึงสมัยอังกฤษปกครองอินเดีย และอินเดียได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1947 จนถึงปัจจุบัน หลักฐานทางประวัติศาสตร์อินเดียที่สำคัญ ได้แก่

1) ประวัติของอักบาร์ ของพระเจ้าอักบาร์มหาราช (ค.ศ. 1556-1605) ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์สำคัญของราชวงศ์โมกุลที่มีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด ประวัติของอักบาร์แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกกล่าวถึงการประสูติของอักบาร์และยุคสมัยของจักรพรรดิบาบูร์ (ค.ศ. 1526-1530) กับสมัยจักรพรรดิฮุมายัน (ค.ศ. 1530-1556) ส่วนที่สองกล่าวถึงยุคสมัยจักรพรรดิอักบาร์ และส่วนที่สามเกี่ยวกับประชากร อดสาหกรรม และสถานะเศรษฐกิจของจักรพรรดิโมกุล ข้อมูลที่ได้จากเอกสารประวัติอักบาร์เป็นข้อมูลด้านการเมือง การปกครอง ด้านเศรษฐกิจ การผลิต อดสาหกรรม สังคม ประชากร ในสมัยต้นราชวงศ์โมกุล นับว่าเป็นเอกสารหลักฐานชั้นต้นที่จะศึกษาประวัติศาสตร์อินเดียช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16

ภาพที่ 1.12 พระเจ้าอักบาร์มหาราช

ประวัติศาสตร์ของอักบาร์ เรียบเรียงโดย อาบูล ฟาซล ซึ่งเป็นพระสหายและที่ปรึกษาของพระเจ้าอักบาร์ ฟา ซัล เอกสารประวัติของอักบาร์เขียนเสร็จใน ค.ศ.1593 เอกสารฉบับดังกล่าวนี้จึงเป็นเอกสารทางราชสำนักโมกุล

2) พระราชโองการของพระราชินีวิกตอเรีย ค.ศ. 1857-1858 ได้เกิดกบฏของทหารซีปอย ซึ่งเป็นทหารชาวอินเดียในกองทัพอังกฤษต่อต้านบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ เมื่อรัฐบาลอังกฤษทำการปราบกบฏซีปอยเรียบร้อยแล้ว แต่เหตุการณ์จลาจลส่งผลกระทบต่ออินเดีย เนื่องจากรัฐบาลอังกฤษที่กรุงลอนดอนเข้าปกครองอินเดียโดยตรง พระราชโองการของพระราชินีวิกตอเรียเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ชั้นต้นที่สำคัญในการศึกษานโยบายของอังกฤษในการเข้า

ปกครองอินเดีย โดยมีแนวคิดลักษณะอุดมคติอยู่มากตามแบบจักรวรรดินิยม ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นหลักฐานที่ให้ข้อมูลที่สำคัญอย่างยิ่ง

เนื้อหาพระราชโองการฉบับนี้มีลักษณะของคำสัญญาสำหรับชาวอินเดียโดยกล่าวถึงการยกเลิกบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ สิทธิของอังกฤษในอินเดีย และการให้ชาวอินเดียมีสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และการประกาศการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งด้านอุตสาหกรรม การบริการสาธารณะ ผลประโยชน์ของชาวอินเดียภายใต้การปกครองของอังกฤษ

4. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย มีอยู่หลายลักษณะ อาจแบ่งลักษณะสำคัญของหลักฐานออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. หลักฐานที่ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร ได้แก่

1.1 โบราณสถาน หมายถึง สิ่งก่อสร้างโดยฝีมือมนุษย์ขนาดต่าง ๆ กัน อยู่ติดกับพื้นดินไม่อาจนำเคลื่อนที่ไปได้ เช่น กำแพงเมือง คูเมือง วัด ตลอดจนสิ่งก่อสร้างที่อยู่ในวัด และวัง เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ และที่อยู่อาศัย การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับโบราณสถาน จำเป็นต้องเดินทางไปยังสถานที่ตั้งของโบราณสถานนั้น ๆ

ภาพที่ 1.13 ปราสาทหินพนมรุ้ง

1.2 โบราณวัตถุ หมายถึง สิ่งของโบราณที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน สามารถนำติดตัวเคลื่อนย้ายได้ ไม่ว่าสิ่งของนั้น ๆ จะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น หรือเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน และสิ่งของที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเหล่านี้เกิดขึ้นในสมัยประวัติศาสตร์ เช่น พระพุทธรูป เทวรูป รูปเคารพต่าง ๆ เครื่องประดับ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับโบราณวัตถุ ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังสถานที่ทางประวัติศาสตร์เสมอไป และสามารถไปศึกษาได้จากแหล่งรวบรวมทั้งของราชการ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

ภาพที่ 1.14 เครื่องปั้นดินเผาในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง

2. หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่

2.1 จารึก ในแง่ของภาษาแล้วมีคำอยู่ 2 คำที่คล้ายคลึงและเกี่ยวกับข้องกัน คือ คำว่า จาร และจารึก

คำว่า จาร แปลว่า เขียนอักษรด้วยเหล็กแหลมลงบนใบลาน
คำว่า จารึก แปลว่า เขียนเป็นรอยลึกลงบนแผ่นศิลาหรือโลหะ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ คำว่า จารึก หมายถึง หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งใช้วิธีเขียนเป็นรอยลึก ถ้าเขียนเป็นรอยลึกลงบนแผ่นหิน เรียกว่า ศิลาจารึก เช่น ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 จารึกพ่อขุนรามคำแหง ถ้าเขียนลงบนวัสดุอื่น ๆ เช่น แผ่นอิฐ เรียกว่า จารึกบนแผ่นอิฐ แผ่นดีบุก เรียกว่า จารึกบนแผ่นดีบุก และการจารึกบนใบลาน

นอกจากนี้ยังมีการจารึกไว้บนปูชนียสถานและปูชนียวัตถุต่าง ๆ โดยเรียกไปตามลักษณะของจารึกปูชนียวัตถุสถานนั้น ๆ เช่น จารึกบนฐานพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย สมัยลพบุรี

เรื่องราวที่จารึกไว้บนวัสดุต่าง ๆ ที่พบในดินแดนประเทศไทย ส่วนมากจะเป็นเรื่องราวของพระมหากษัตริย์และศาสนา จารึกเหล่านี้มีทั้งที่เป็นตัวอักษร ภาษาไทย ภาษาขอม ภาษามอญ ภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต จารึกที่ค้นพบในประเทศไทยมีอยู่จำนวนมาก เช่น จารึกสมัย ทวารวดี จารึกศรีวิชัย จารึกหริภุญชัย และจารึกสุโขทัย

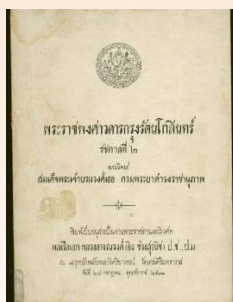
ภาพที่ 1.15 ศิลาจารึกหลักที่ 1 จารึกพ่อขุนรามคำแหง

2.2 เอกสารพื้นเมือง เอกสารพื้นเมืองนับได้ว่าเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่สำคัญของประเทศไทย มักปรากฏในรูปหนังสือสมุดไทย และเรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น ตำนาน พงศาวดาร จดหมายเหตุ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ตำนาน เป็นเรื่องที่เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต เล่าสืบต่อกันมาแต่โบราณจนหาจุดกำเนิดไม่ได้ แต่ไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นคนเล่าเรื่องราวเป็นคนแรก สิ่งที่เราจะรู้ได้ก็คือ มีการเล่าเรื่องสืบต่อกันมาเป็นเวลานานพอสมควร จนกระทั่งมีผู้รู้หนังสือได้จดจำและบันทึกลงเป็นลายลักษณ์อักษร ต่อมาจึงมีการคัดลอกตำนานเหล่านั้นเป็นทอดๆไปหลายครั้ง หลายครา ทำให้เกิดมีข้อความคลาดเคลื่อนไปเรื่อย ๆ ดังนั้น เรื่องที่ปรากฏอยู่ในตำนานจึงอาจถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเรื่องเดิม เนื้อเรื่องของตำนาน ส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองหรือชุมชนสมัยดั้งเดิมเกี่ยวกับปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ หรือเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลสำคัญ เช่น พระมหากษัตริย์ วีรบุรุษ โดยสามารถจัดประเภทของตำนานไทยได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1.1) ตำนานในรูปของนิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่องพญางง พญาพาน ท้าวแสนปม
- 1.2) ตำนานในรูปของการบันทึกประวัติของพระพุทธศาสนา จุดมุ่งหมายเพื่อรักษาศรัทธา ความเชื่อ สัญลักษณ์ของพุทธศาสนา เช่น ตำนานพระแก้วมรกต
- 1.3) ตำนานในรูปของการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองราชวงศ์ กษัตริย์ และเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับมนุษย์และสัตว์ในอดีต เช่น ตำนานสิงหนวัติกุมาร ตำนานจามเทวีวงศ์ ตำนานมูลศาสนา ตำนานชินกาลมาลีปกรณ์

2. พงศาวดาร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสให้ความหมายของพงศาวดารว่าหมายถึง เรื่องราวที่เกี่ยวกับพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งสืบสันตวงศ์ลงมาถึงเวลาที่เขียนนั้น แต่ต่อมาได้มีการกำหนดความหมายของพงศาวดารให้กว้างออกไปอีกว่าหมายถึง การบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับอาณาจักรและกษัตริย์ที่ปกครองอาณาจักร พงศาวดารจึงมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีจวบจนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 4) สามารถจำแนกพงศาวดารได้ 2 ลักษณะคือ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาและพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น พงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-4 ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค) อย่างไรก็ตามแม้ว่าหลักฐานประเภทพงศาวดารจะมีข้อบกพร่องอยู่มาก แต่ก็ยังเป็นหลักฐานที่มีประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์

ภาพที่ 1.16 พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ พงศาวดารสกลรัชกาลที่ 2

3. จดหมายเหตุ ในสมัยโบราณจดหมายเหตุ หมายถึง การจดบันทึกข่าวคราวหรือเหตุการณ์เรื่องหนึ่งๆ ที่เกิดขึ้นในวัน เดือน ปีนั้น ๆ แต่ในปัจจุบันนี้ความหมายของคำว่าจดหมายเหตุได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หมายถึง เอกสารทางราชการทั้งหมด เมื่อถึงสิ้นปีจะต้องนำขึ้นที่ไม่ใช่แล้วไปรวบรวมเก็บรักษาไว้ที่กองจดหมายเหตุแห่งชาติ มีคุณค่าด้านการค้นคว้าอ้างอิงและเอกสารเหล่านี้เมื่อมีอายุตั้งแต่ 25-50 ปีไปแล้วจึงเรียกว่า จดหมายเหตุหรือบรรณสาร การบันทึกจดหมายเหตุของไทยในสมัยโบราณ ส่วนมากบันทึกโดยผู้ที่รู้หนังสือและรู้ฤกษ์ยามดี โดยมีการบันทึกวัน เดือน ปี และฤกษ์ยามลงก่อนจึงจะจดเหตุการณ์ที่เห็นว่าสำคัญลงไว้ โดยมากจะจดในวัน เวลา ที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น หรือในวัน เวลา ที่ใกล้เคียงกันกับที่ผู้จดบันทึกได้พบเห็นเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ เอกสารประเภทนี้จึงมักมีความถูกต้องในเรื่องวัน เดือน ปี มากกว่าหนังสืออื่น ๆ เช่น จดหมายเหตุของหลวงเป็นจดหมายเหตุที่ทางฝ่ายบ้านเมืองได้บันทึกไว้เป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และบ้านเมือง จดหมายเหตุโหร เป็นเอกสารที่เกิดขึ้นเนื่องจากโหรซึ่งเป็นผู้ที่รู้หนังสือและฤกษ์ยามจดไว้ตลอดทั้งปี และมีที่ว่างไว้สำหรับใช้จดหมายเหตุต่าง ๆ ลงในปฏิทินนั้น เหตุการณ์ที่โหรจดไว้ โดยมากเป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับดวงดาว

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ตะวันตก

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (3,500ปีก่อนค.ศ.-ค.ศ.479)

1. **ประมวลกฎหมายฮัมมูราบี** เป็นบทบัญญัติที่รวบรวมกฎหมายต่าง ๆ และพระราชกฤษฎีกาของกษัตริย์ฮัมมูราบี ราชานแห่งบาบิโลเนีย กษัตริย์ฮัมมูราบีเป็นกษัตริย์องค์ที่ 6 ของอโมไรท์ ในครั้งเมื่อเยาว์วัยได้ศึกษากับนักปราชญ์ชาวอโมไรท์มากมาย หลังจากนั้นพระบิดาของพระองค์นามว่า พระเจ้าชิน มูบอลลิท ได้ทรงสละราชสมบัติ กษัตริย์ฮัมมูราบีทรงได้ขยายอาณาเขตไปอย่างกว้างขวางทั่วดินแดนเมโสโปเตเมีย พระองค์ทรงแผ่อำนาจการปกครองของจักรวรรดิบาบิโลนครั้งแรกไปทางใต้ก่อนแล้วจึงขยายขอบเขตครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งหมดของเมโสโปเตเมีย ทรงรวบรวมกำลังทหารเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาระบบการศึกษาให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนพัฒนาโครงการชลประทานเพื่อจักรวรรดิบาบิโลน นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงสร้างป้อมปราการเพื่อป้องกันข้าศึก

และทิวสถานหลายแห่งเพื่อเฉลิมฉลองแด่เทพเจ้ามาร์ดุก ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่มีคัมครอง ปกป้อง และดูแลจักรวรรดิบาบิโลน ประมวลกฎหมายของกษัตริย์ฮัมมูราบีประกอบไป ข้อกฎหมาย 282 ข้อ โดยข้อกฎหมายหลักที่พระองค์จารึกมีเรื่องที่สำคัญต่างๆ เช่น โจรกรรม เกษตรกรรม การทำลายทรัพย์สิน การแต่งงาน และสิทธิของสามีและภรรยา สิทธิของสตรี สิทธิของเด็กและเยาวชน สิทธิของทาส ฆาตกรรม และโทษประหารชีวิตนอกจากนี้ ประมวลกฎหมายของกษัตริย์ฮัมมูราบียังช่วยพัฒนาระบบการศึกษาของจักรวรรดิบาบิโลน เพราะกฎหมายทำให้ประชาชนต้องเข้ารับการศึกษ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้พวกเขาได้รับความรู้และรู้จักตัวกฎหมายมากขึ้น ทำให้การศึกษาแผ่ออกกว้างทั่วอาณาจักร ลักษณะกฎหมายของกษัตริย์ฮัมมูราบีนั้นจะเป็นในรูปแบบที่เรียกว่า ตาต่อตา ฟันต่อฟัน เช่น หากใครทำผู้ใดตาบอด ผู้ที่ตาบอดสามารถทำเอาคืนทำให้ผู้ที่กระทำนั้นตาบอดได้เช่นกัน แต่ทั้งนี้ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมก็ยังมี นั่นเพราะว่าหากใครที่มีเงินในการที่จะชดใช้การกระทำผิดเหล่านั้นได้ ก็ไม่ต้องรับโทษทัณฑ์ที่อยู่ในลักษณะตาต่อตา ฟันต่อฟัน

ตัวอย่างบางส่วนจากประมวลกฎหมายฮัมมูราบี

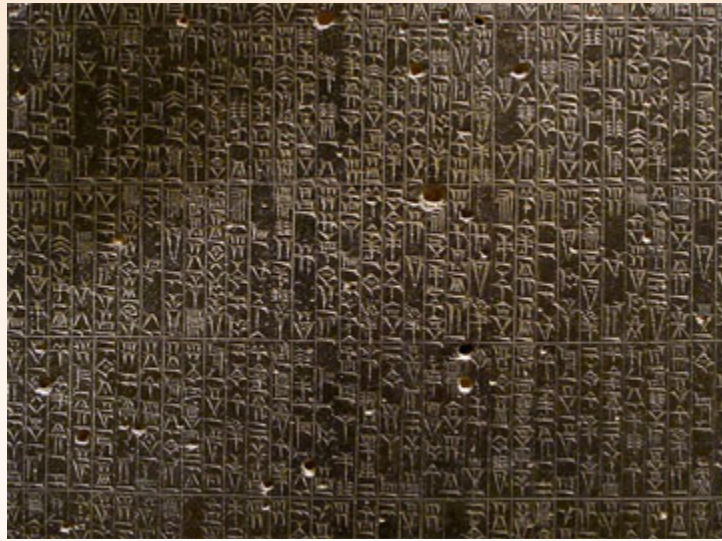
ถ้าภรรยาของชายคนหนึ่งถูกกล่าวหาหรือพบเห็นว่ามีความสนิทสนมกับชายผู้อื่น เพื่อเป็นการรักษาสิทธิของชายผู้เป็นสามี ผู้หญิงคนนี้หรือภรรยาของเขาต้องกระโดดลงแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อรับโทษ

ถ้าเด็กชายที่ติดพ่อมากเกินไป เด็กคนนั้นจะถูกตัดมือ

ถ้าทาสไม่เชื่อฟังเจ้านายของตน เจ้านายของทาสคนนั้นสามารถตัดหูของทาสออกได้ทั้งสองข้าง

กฎหมายของกษัตริย์ฮัมมูราบี บอกให้เราทราบถึงความห่วงใยที่พระเจ้าฮัมมูราบีมีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองของพระองค์ แม้บทลงโทษตามกฎหมายฮัมมูราบีจะดูว่าโหดเหี้ยมตามความคิดของคนสมัยใหม่ แต่การทำกฎหมายให้เป็นลายลักษณ์อักษรและพยายามใช้บังคับอย่างเป็นระบบกับทุกคน และการ “ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่าผิด” ที่นับเป็นวิวัฒนาการทางอารยธรรมที่สำคัญของมนุษย์

ประมวลกฎหมายฮัมมูราบี เป็นประมวลกฎหมายที่เก่าแก่ที่สุด ประมวลกฎหมายนี้ ถูกคัดลอกไว้โดยการแกะสลักลงบนหินบะซอลต์สีดำสูง 2.25 เมตร ซึ่งต่อมาที่นักโบราณคดีฝรั่งเศส ขุดพบที่ Susa ประเทศอิรัก ในช่วงฤดูหนาวปี 1901 ถึง 1902 หินสลักนี้แตกเป็น 3 ชิ้น และได้รับการบูรณะ ปัจจุบัน ประมวลกฎหมายฮัมมูราบีอยู่ในพิพิธภัณฑสถานลูฟร์ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

ภาพที่ 1.17 ประมวลลัญจนามัยอัมบุราปี

2. กระดาษปาปิรุสกระดาษเป็นวัสดุที่ผลิตขึ้นมาสำหรับการจดบันทึก มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เชื่อกันว่ามีการใช้กระดาษครั้งแรกๆ โดยชาวอียิปต์โบราณ และชาวจีน ตั้งแต่สมัยโบราณ แต่กระดาษในยุคแรกๆ ล้วนผลิตขึ้นเพื่อการจดบันทึก ด้วยกันทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าระบบการเขียนคือแรงผลักดันให้เกิดการผลิตกระดาษขึ้นในโลกกระดาษของชาวอียิปต์โบราณ ผลิตจากเยื่อต้นอ้อ (Papyrus) โดยนำต้นอ้อที่มีขึ้นแถบลุ่มแม่น้ำไนล์มาลอกเอาเยื่อออกวางซ้อนกันตากให้แห้งกลายเป็นกระดาษ และเรียกว่ากระดาษปาปิรุส พบว่ามีการใช้จารึกบทสวดและคำสาบาน บรรจุไว้ในพีระมิดของอียิปต์ นักประวัติศาสตร์เชื่อว่ามีกระดาษที่ทำจากปาปิรุสมาตั้งแต่ปฐมราชวงศ์ของอียิปต์ (ราว 3,000 ปีก่อนคริสตกาล)

สำหรับวัสดุใช้เขียนอื่นๆนั้น ในสมัยโบราณมีด้วยกันหลายอย่าง เช่น แผ่นโลหะ หิน ไบลาณ เปลือกไม้ ผ้าไหม ฯลฯ ผู้คนสมัยโบราณจะใช้วัสดุต่างๆ หลากหลายเพื่อการบันทึก ครั้นเมื่อราว ค.ศ.105 ชาวจีนได้ประดิษฐ์กระดาษจากเศษผ้าฝ้าย และหลังจากนั้นได้มีการใช้วิธีผลิตกระดาษเช่นนี้แพร่หลายอย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 1.18 คัมภีร์มรณะ วาดบนกระดาษปาปิรุส

สมัยใหม่และสมัยปัจจุบัน

คริสต์ศตวรรษที่15 เป็นต้นมา ยุโรปได้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และวิทยาการต่างๆสมัยนี้เป็นช่วงเวลาของการพัฒนาด้าน วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม ประชาธิปไตยและชาตินิยม หลักฐานประวัติศาสตร์ตะวันตก สมัยใหม่และสมัยปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นงานเขียนทางประวัติศาสตร์นอกจากนี้ยังเป็นเอกสารคำประกาศ ที่เกิดจากการปฏิวัติระบอบการปกครอง รัฐธรรมนูญ กฎบัตร เช่น กฎบัตรสหประชาชาติ สนธิสัญญา

1. คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองเป็น เอกสารคำประกาศของคณะปฏิวัติฝรั่งเศสใน ค.ศ 1789 หลังจากคณะปฏิวัติฝรั่งเศสได้ทำการปฏิวัติ โค่นล้มอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 แล้วเตรียมร่างรัฐธรรมนูญขึ้น

เอกสารคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองเป็นกรอบความคิดของการปฏิวัติฝรั่งเศส เช่นเดียวกับประกาศแห่งสิทธิของอังกฤษ มนุษย์เกิดพร้อมกับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค

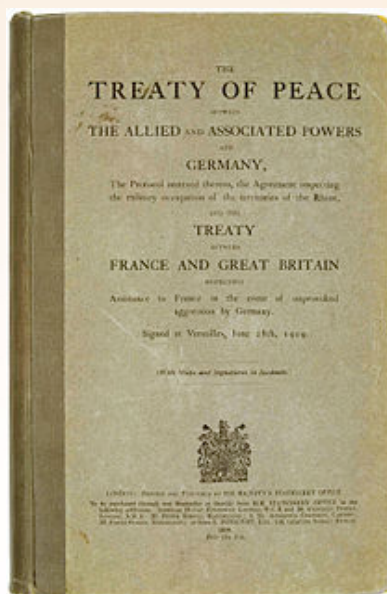
เอกสารคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้ข้อมูล ทางด้านความคิดภูมิปัญญาของฝรั่งเศสและยุโรปและในสมัยภูมิปัญญา นอกจากนี้เอกสารดังกล่าว ยังให้ข้อมูลฐานความคิดที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์การปฏิวัติฝรั่งเศสใน ค.ศ.1789

ภาพที่ 1.19 คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง

2.สนธิสัญญาแวร์ซายส์ สนธิสัญญาแวร์ซายส์เป็นสนธิสัญญาสันติภาพ ที่ทำขึ้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1919 ณ พระราชวังแวร์ซายส์ ประเทศฝรั่งเศส หลังเยอรมนีพ่ายแพ้ในสงครามโลก ครั้งที่ 1 สนธิสัญญาดังกล่าวเกิดขึ้นภายหลังช่วงเวลา 6 เดือนแห่งการเจรจาสันติภาพที่กรุงปารีส และ สิ้นสุดลงที่การทำสนธิสัญญา ผลจากสนธิสัญญาดังกล่าวได้กำหนดให้จักรวรรดิเยอรมนีเดิมและ พันธมิตรฝ่ายมหาอำนาจกลางต้องรับผิดชอบต่อเสียหายทั้งหมดของสงครามโลกครั้งที่ 1 และใน

ข้อตกลงมาตรา 231-248 ได้ทำการปลดอาวุธ เกิดการลดดินแดนของผู้แพ้สงครามโลกครั้งที่ 1 รวมไปถึงต้องชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนเงินมหาศาล แต่สนธิสัญญาดังกล่าวถูกบ่อนทำลายด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังปี 1922 จนกระทั่งร้ายแรงขึ้นเมื่อทศวรรษ 1930

ภาพที่ 1.20 สนธิสัญญาแวร์ซายส์

ใบกิจกรรมที่ 1.3 (หลังเรียน)

คำชี้แจง ให้นักเรียนในกลุ่มร่วมกันศึกษาใบความรู้แล้วร่วมกันอภิปรายสรุปเนื้อหา
โดยตอบคำถามดังนี้

1. ยุคหิน มีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ยุคหินเก่ามีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ยุคหินกลางมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ยุคหินใหม่มีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ยุคเหล็กมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. เอกสารพื้นเมืองมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. สนธิสัญญาแวร์ซายส์ มีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบกิจกรรมที่ 1.4

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันค้นคว้าข้อมูลต่อไปนี้

1. สุสานจักรพรรดิฉินชื่อหวงตี้
2. หลักฐานโบราณคดีของญี่ปุ่นสมัยโจมงอน
3. ศิลปินพระเจ้าอโศกมหาราช
4. ปราสาทหินพนมรุ้ง

แบบทดสอบหลังเรียน

คำชี้แจง ข้อสอบจำนวน 25 ข้อ คะแนน 25 คะแนน ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ในสมัยโบราณมนุษย์สามารถบอกเวลาได้อย่างไร
 - ก. สังเกตการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ
 - ข. ใช้เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์
 - ค. ใช้เหตุการณ์สำคัญทางศาสนา
 - ง. เริ่มนับเวลาเมื่อมีการก่อสร้างถาวรวัตถุสำคัญ
2. หลักการเทียบอิจเราะห์ศักราชกับพุทธศักราชคือข้อใด
 - ก. ให้บวกอิจเราะห์ศักราชด้วย 1222
 - ข. ให้บวกอิจเราะห์ศักราชด้วย 2211
 - ค. ให้บวกอิจเราะห์ศักราชด้วย 1122
 - ง. ให้บวกอิจเราะห์ศักราชด้วย 1112
3. หลักการนับศักราชของอินเดียมีลักษณะสำคัญอย่างไร
 - ก. ใช้หลักการนับแบบเดียวกับประเทศไทย
 - ข. ใช้หลักการนับแบบเดียวกับประเทศจีน
 - ค. ใช้หลักการนับแบบเดียวกับประเทศอังกฤษ
 - ง. ใช้หลักการนับแบบเดียวกับประเทศศรีลังกา
4. ชาวบาบิโลนมีหลักการแบ่งเวลาอย่างไร
 - ก. แบ่งเป็น 3 ยาม กลางวัน 3 ยาม กลางคืน 3 ยาม
 - ข. แบ่งเวลาเป็น 24 ชั่วโมง กลางวัน 12 ชั่วโมง กลางคืน 12 ชั่วโมง
 - ค. แบ่งเวลาออกเป็น 7 ยาม ตามความเหมาะสมของฤดูกาล
 - ง. ถูกทุกข้อ

5. วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึงข้อใด

- ก. วิธีการและขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์เพื่อทดสอบอายุของโบราณสถานทางประวัติศาสตร์
- ข. วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการสร้างประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่
- ค. วิธีการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
- ง. ถูกทุกข้อ

6. ในการรวบรวมหลักฐาน หลักฐานชั้นต้น มีความสำคัญอย่างไร

- ก. เป็นหลักฐานร่วมสมัยที่บันทึกโดยผู้รู้เห็นโดยตรง
- ข. เป็นหลักฐานที่จัดทำขึ้นจากการบอกเล่าของบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์โดยตรง
- ค. เป็นหลักฐานที่เกิดจากการบอกเล่ากันต่อ ๆ มา
- ง. เป็นหลักฐานที่ส่งต่อภายในผู้ที่เกี่ยวข้องเฉพาะเท่านั้น

7. ประวัติศาสตร์สมัยโบราณ มีลักษณะสำคัญอย่างไร

- ก. สิ้นสุดเมื่อมีการค้นพบทวีปอเมริกา
- ข. สิ้นสุดลงพร้อมการล่มสลายของอาณาจักรโรมันตะวันตก
- ค. สิ้นสุดลงพร้อมการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป
- ง. สิ้นสุดลงพร้อมการล่มสลายของขยายอาณาจักรของโรมัน

8. สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยข้อใด

- ก. ยุคหินเก่า ยุคหินกลาง ยุคโลหะ
- ข. ยุคหินใหม่ ยุคโลหะ ยุคสำริด
- ค. ยุคหิน ยุคเหล็ก ยุคสำริด
- ง. ถูกทุกข้อ

9. ข้อใดต่อไปนี้ หมายถึง ยุคหินเก่า

- ก. รู้จักใช้ไฟเพื่อความอบอุ่นและรู้จักหุงหาอาหาร
- ข. รู้จักนำเปลือกหอยและกระดูกสัตว์มาทำเป็นเครื่องมือ
- ค. รู้จักโยกย้ายที่อยู่อาศัยตามแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์
- ง. รู้จักปั้นหม้อดินและใช้ไฟเผาเพื่อให้หม้อมีความแข็งแรง

10. “เป็นยุคที่มนุษย์รู้จักปกป้องดินแดนของตนเองและสามารถขยายอิทธิพลไปยังดินแดนอื่น” ข้อความนี้หมายถึงยุคใด

- ก. ยุคหินกลาง
- ข. ยุคหินใหม่
- ค. ยุคสำริด
- ง. ยุคเหล็ก

11. หลักฐานทางประวัติศาสตร์จีนสมัยกลางที่สำคัญคือข้อใด

- ก. จดหมายเหตุจักรพรรดิ
- ข. สุสานเมืองโบราณสมัยชาง
- ค. บันทึกทางประวัติศาสตร์ราชวงศ์
- ง. สุสานจักรพรรดิชื่อหวงตี้

12. ญี่ปุ่นสมัยกลาง มีลักษณะสำคัญอย่างไร

- ก. ญี่ปุ่นได้รับอารยธรรมจากจีนและพุทธศาสนา
- ข. ญี่ปุ่นมีงานศิลปะสมัยใหม่ เช่น ตุ๊กตาดินเผา
- ค. ญี่ปุ่นเริ่มผลิตเครื่องมือทำด้วยสำริด
- ง. ญี่ปุ่นเริ่มผลิตเครื่องมือทำด้วยเหล็ก

13. เมื่อนักเรียนต้องการศึกษาญี่ปุ่นสมัยปิดประเทศ นักเรียนควรศึกษาจากสิ่งใด

- ก. รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น
- ข. บันทึกโคจิเกิ ค.ศ. 1082-712
- ค. บันทึกของเอเกลเบิร์ก แกมเฟอร์
- ง. งานเขียนนิฮงโชกิ ของเจ้าชายโทเนริ

14. รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นฉบับ ค.ศ. 1947มีความสำคัญอย่างไร

- ก. เป็นหลักฐานขั้นต้นที่แสดงผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่ส่งผลให้มีการร่างรัฐธรรมนูญ
- ข. เป็นหลักฐานขั้นต้นที่แสดงทัศนคติและความคาดหวังของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อญี่ปุ่น
- ค. เป็นหลักฐานที่แสดงทัศนคติและความคาดหวังของประชาชนชาวญี่ปุ่นต่อการปกครองของประเทศญี่ปุ่นในยุคนั้น
- ง. เป็นหลักฐานที่บ่งบอกความเจริญของอารยธรรมญี่ปุ่นในแต่ละยุค

15. หลักฐานศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชแสดงข้อมูลที่สำคัญด้านใด

- ก. การเมือง การปกครอง
- ข. ระบบสังคมของอินเดีย
- ค. การสร้างจักรวรรดิ
- ง. ถูกทุกข้อ

16. วรรณกรรมของอะมีร์ ศุลเรอ มีลักษณะอย่างไร

- ก. เป็นวรรณกรรมที่มีการสอดแทรกชั้นตอนลัทธิต่าง ๆ
- ข. เป็นโคลงกลอนและร้อยแก้วที่เน้นวีรกรรมของสุลต่าน
- ค. เป็นราชโองการกล่าวถึงสิทธิของประชาชนชาวอินเดีย
- ง. ถูกทุกข้อ

17. เมื่อนักเรียนต้องการศึกษาประวัติศาสตร์อินเดียช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 นักเรียนควรศึกษาแหล่งใด

- ก. วรรณกรรมชีรัล อัล ซาเดน
- ข. ประวัติของพระเจ้าอัครบารมหาราช
- ค. วรรณกรรมมิฟ ตาอัล ฟุตซ์ นูห์ ซิปห์
- ง. วรรณกรรมของอะมีร์ ศุลเรอ

18. เมื่อนักเรียนต้องการศึกษานโยบายของอังกฤษในการเข้าปกครองอินเดียในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 นักเรียนควรศึกษาจากแหล่งใด

- ก. ประวัติของพระเจ้าอัครบารมหาราช
- ข. บันทึกราชวงศ์โมกุล
- ค. หนังสือประวัติศาสตร์ซาร์ ฟิรุส
- ง. พระราชโองการของพระราชินีวิกตอเรีย

19. โบราณสถาน หมายถึงข้อใด

- ก. กำแพง คูเมือง เทวรูป
- ข. วัด โบสถ์ พระพุทธรูป
- ค. วิหาร เจดีย์ โบสถ์
- ง. วิหาร คูเมือง เทวรูป

20. ประมวลกฎหมายหมัยบุรีรมี มีความสำคัญอย่างไร

- ก. เป็นพระราชกฤษฎีกาของกษัตริย์อมอไรท์
- ข. ให้สิทธิบุรุษในการปฏิบัติและการได้รับการศึกษา
- ค. เป็นต้นแบบการร่างคำประกาศสิทธิมนุษยชน
- ง. ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่าผิด

21. ประมวลกฎหมายหมัยบุรีรมี มีลักษณะสำคัญอย่างไร

- ก. ตาต่อตา ฟันต่อฟัน
- ข. มีข้อกฎหมาย 449 ข้อ
- ค. เป็นกฎหมายที่ห้ามประชาชนเข้ารับการศึกษา
- ง. ถูกทุกข้อ

22. กระจดาชปาปิริส มีความสัมพันธ์กับชนชาติใด

- ก. โรมัน
- ข. เมโสเตเมีย
- ค. อียิปต์
- ง. อังกฤษ

23. ในอดีตมีการใช้กระจดาชปาปิริสเพื่อวัตถุประสงค์ใด

- ก. บันทึกเรื่องราวของราชวงศ์
- ข. จารึกบทสวดและคำสาบาน
- ค. จารึกข้อบัญญัติทางศาสนาและพระมหากษัตริย์
- ง. บันทึกเรื่องราวความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละยุค

24. คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง มีใจความสำคัญอย่างไร

- ก. สิทธิเสรีภาพของมนุษย์จำกัดที่การศึกษา การประกอบอาชีพ และเศรษฐกิจ
- ข. ความเสมอภาคของมนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสิ่งแวดล้อม
- ค. มนุษย์เกิดมาพร้อมกับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค
- ง. สิทธิเสรีภาพของมนุษย์แตกต่างกันตามฐานะทางสังคม

25. สนธิสัญญาแวร์ซายส์ มีใจความสำคัญอย่างไร

- ก. เป็นสนธิสัญญาสันติภาพ ที่ทำขึ้น ณ พระราชวังแวร์ซายส์
- ข. สัญญานี้กำหนดให้เยอรมนีรับผิดชอบความเสียหายจากสงครามโลกครั้งที่ 1
- ค. สนธิสัญญานี้ถูกทำลายภายหลังปี 1922
- ง. ถูกทุกข้อ

ใบเฉลย

เฉลยใบกิจกรรมที่ 1.1

แนวการตอบ

1. ความสำคัญของเวลา

เวลาเป็นแนวคิดที่เป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้แต่ความคิดเรื่องเวลามีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและกิจกรรมของมนุษย์อยู่ตลอด ในสมัยโบราณมนุษย์สามารถบอกเวลาได้จากการสังเกต การเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเช่น แสงสว่างที่มาพร้อมกับดวงอาทิตย์และตำแหน่งของดวงอาทิตย์บนท้องฟ้า ลักษณะของดวงจันทร์ที่ปรากฏในแต่ละคืน หรือการที่มีฝนตกหรือฝนไม่ตก การผลิดอกออกผลของต้นไม้ เป็นต้นเมื่อมนุษย์มีการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมต่อเนื่องที่ใช้ระยะเวลายาวนาน ดังนั้น มนุษย์จึงต้องกำหนดช่วงเวลาซึ่งเป็นที่ยอมรับและสามารถใช้ร่วมกันได้ในสังคมหนึ่ง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเหตุการณ์ตรงกัน มนุษย์จึงได้กำหนดศักราชขึ้นเพื่อใช้นับเวลาทุก 1 ปี โดยเกณฑ์การกำหนดศักราชนี้จะแตกต่างกันไปตามแนวคิดและความเชื่อในแต่ละสังคม เช่น บางสังคมใช้เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ การสร้างเมืองหรืออาณาจักร บางสังคมใช้เหตุการณ์สำคัญทางศาสนา เป็นต้น ศักราชที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์สากลที่สำคัญ ได้แก่ คริสต์ศักราชและฮิจเราะห์ศักราช

2. ศักราช

หมายถึง อายุเวลาซึ่งกำหนดตั้งขึ้นเป็นทางการ เริ่มแต่จุดใดจุดหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นที่หมาย เหตุการณ์สำคัญ เรียงลำดับกันเป็นปีๆ

3. พุทธศักราช (พ.ศ.)

เริ่มนับตั้งแต่พระพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานซึ่งแต่เดิมนับเอาวันเพ็ญเดือนหก เป็นวันเปลี่ยนศักราช ต่อมาเปลี่ยนแปลงให้ถือเอาวันที่ 1 เมษายนแทน ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 8 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ โดยเริ่มนับตามแบบสากล คือ วันที่ 1 มกราคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 เป็นต้นมา

4. คริสต์ศักราช (ค.ศ.)

เริ่มนับตั้งแต่ปีที่พระเยซูเกิด เป็นค.ศ. 1 ซึ่งในขณะนั้นได้มีการใช้ พุทธศักราชเป็นเวลาถึง 543 ปีแล้ว การคำนวณเดือนของ ค.ศ. จะเป็นแบบสุริยคติ ดังนั้นวันขึ้น ปีใหม่ของค.ศ. จะเริ่มในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี

5. มหาศักราช (ม.ศ.)

เริ่มนับเมื่อพระระเจ้ากนิษกะแห่งราชวงศ์กุษาณะ กษัตริย์ผู้ครอง คันธาระราชรัฐของอินเดีย ทรงคิดค้นขึ้น ภายหลังจากได้เผยแพร่เข้าสู่บริเวณสุวรรณภูมิและประเทศไทย ผ่านทางพวกพราหมณ์และพ่อค้าอินเดียที่เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายในดินแดนแถบนี้

6. จุลศักราช (จ.ศ.)

เริ่มนับเมื่อ พ.ศ. ผ่านมาได้ 1,181 ปี โดยนับเอาวันที่พระเถระพม่ารูปหนึ่งนามว่า “บุพโสระหัน” ลี้กออกจากความเป็นพระ เพื่อชิงราชบัลลังก์ในสมัยพุกามอาณาจักรกบับเดือน ปี ของ จ.ศ. จะเป็นแบบจันทรคติ โดยถือวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 เป็นวันขึ้นปีใหม่

7. รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บัญญัติขึ้น โดยเริ่มนับวันที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ทรงสร้างกรุงเทพมหานคร เป็น ร.ศ. 1 และวันเริ่มต้นปี คือ วันที่ 1 เมษายน ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ได้ยกเลิกการใช้ ร.ศ.

8. ฮิจเราะห์ศักราช (ฮ.ศ.)

เป็นศักราชทางศาสนาอิสลาม เริ่มนับเมื่อท่านนบีมุฮัมมัด กระทำฮิจเราะห์ (Hijra แปลว่าการอพยพโยกย้าย) คือ อพยพจากเมืองเมกกะ ไปอยู่ที่เมืองเมดินะ เป็นปีเริ่มต้นของศักราชอิสลาม การเปรียบเทียบศักราชสามารถกระทำได้ง่ายๆ โดยนำตัวเลขผลต่างของอายุศักราชแต่ละศักราชมาบวกหรือลบศักราชที่เราต้องการ

เฉลยใบกิจกรรมที่ 1.2

การประเมินผลการค้นคว้าเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้บอเวลาในสมัยโบราณ
ตามกลุ่มสนใจ และการนำเสนออยู่ในดุลพิจารณาของครูผู้สอน

เฉลยใบกิจกรรมที่ 1.3

แนวการตอบ

1. ยุคหิน (Stone Age)

เป็นยุคที่มนุษย์เริ่มรู้จักนำหินมาปรับใช้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้หรืออุปกรณ์และอาวุธนักโบราณคดีกำหนดให้ยุคหินของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (สากล) อยู่ระหว่าง 2.5 ล้านปีถึงประมาณ 4,000 ปี มาแล้วแต่เนื่องจากสิ่งที่เหลือเป็นหลักฐานอยู่จนถึงปัจจุบันมีเพียงชนิดเดียวคือหิน ดังนั้นเราจึงเรียกยุคนี้ว่ายุคหิน ทั้งนี้ยุคหินตามพัฒนาการ เทคโนโลยีการทำเครื่องมือเครื่องใช้ยังแบ่งออกเป็น 3 ยุคย่อย คือ ยุคหินเก่า ยุคหินกลาง และยุคหินใหม่

2. ยุคหินเก่า

อยู่ระหว่าง 2,500,000-10,000 ปี มาแล้วมนุษย์ในยุคนี้อาศัยอยู่ในถ้ำหรือเพิงผายังไม่มีความคิดสร้างที่อยู่อาศัยโดยใช้วัสดุธรรมชาติหรือตั้งรกรากถาวรดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์หาปลาและเก็บหาผลไม้ในป่า เมื่ออาหารตามธรรมชาติหมดก็อพยพไปหาแหล่งอาหารที่อื่นต่อไป มนุษย์ยุคหินเก่ารู้จักประดิษฐ์เครื่องมืออย่างหยาบ ๆ เครื่องมือที่ใช้ทั่วไปคือเครื่องมือหินกะเทาะที่มีลักษณะหยาบใหญ่หนากะเทาะเพียงด้านเดียวหรือสองด้านไม่มีการฝนให้เรียบ มนุษย์ยุคหินเก่ารู้จักนำหนังสัตว์มาทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม รู้จักใช้ไฟเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ให้แสงสว่างให้ความปลอดภัยและหุงหาอาหารมีการฝังศพทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายและมีการนำเครื่องมือเครื่องใช้และอาวุธต่าง ๆ ของผู้ตายฝังไว้ในหลุมด้วย นอกจากนี้มนุษย์ยุคหินเก่ายังรู้จักสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งพบภาพวาดตามผนังถ้ำที่ใช้สีฝุ่นสีต่าง ๆ ได้แก่ สีดำ น้ำตาล ส้ม แดงอ่อนและเหลืองภาพที่วาดส่วนใหญ่เป็นภาพสัตว์ เช่น วัวกระทิง ม้าป่า กวางแดง เป็นต้น ภาพวาดที่มีชื่อเสียงของมนุษย์ยุคหินเก่าอยู่ที่ถ้ำลาสโก ประเทศฝรั่งเศส

3. ยุคหินกลาง

อยู่ระหว่าง 10,000-6,000 ปี การค้นพบหลักฐานของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินในช่วงเวลาต่อมา เป็นเครื่องมือหินกะเทาะที่ประณีต ขนาดเล็กกลอง ไม่หยาบใหญ่และหนักเช่นยุคแรก เครื่องมือแบบนี้เรียกว่า เครื่องมือแบบฮัวบินเนียน (Hoabinhian) ตามแหล่งโบราณคดีที่พบเครื่องมือแบบนี้ครั้งแรกคือฮัวบินห์ (Hoa Binh) ประเทศเวียดนาม ชนิดของเครื่องมือจะมีหลายรูปแบบและใช้งานเฉพาะด้านมากกว่ายุคก่อน เช่น เครื่องมือปลายแหลม เครื่องมือขุด เครื่องมือทำจากสะเก็ดหินรวมทั้งมีการนำเปลือกหอยและกระดูกสัตว์มาทำเป็นเครื่องมือสำหรับเจาะและขุด เป็นต้น

นอกจากเครื่องมือเครื่องใช้แล้วยังพบ กระดูกสัตว์ทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ เช่น ก้าง กวาง หมู กระทิง ควายป่า เสือ หมี ลิง ค่าง กระจง กระรอก หนู จระเข้ เต่า หอย ปู ปลา ชนิดต่าง ๆ ซากพืช เช่น ไม้ ถั่ว สมอ และพบ โครงกระดูกของมนุษย์ ถูกฝังนอนงอเข้า มีแผ่นหินวางทับร่าง มีดินแดงโรยอยู่บนร่าง และมีการฝังเครื่องเช่นร่วมกับศพ

ในช่วงยุคหินกลางนี้ สภาพแวดล้อมไม่แตกต่างจากยุคปัจจุบันเท่าใดนัก จากการสิ้นสุดยุคน้ำแข็งทำให้ระดับน้ำทะเลค่อยๆ สูงขึ้น ทำให้ดินแดนบางส่วนจมลง เกิดหมู่เกาะต่าง ๆ ขึ้นมนุษย์ในยุคนี้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในถ้ำเพิงผาและสร้างกระท่อมอยู่ริมน้ำ ชายฝั่ง ทะเล และริมทะเล ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์ การจับสัตว์น้ำ การเก็บพืชเมล็ดพืชและผลไม้ป่าเป็นอาหาร อพยพ โยกย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่ในที่มีอาหารมากพอและอุดมสมบูรณ์

4. ยุคหินใหม่

อยู่ระหว่าง 6,000-4,000ปี มาแล้วมนุษย์ยุคนี้มีความเจริญทางวัฒนธรรมกว่ายุคหินกลางรู้จักควบคุมธรรมชาติ มากขึ้นรู้จักพัฒนาการทำเครื่องมือหินอย่างประณีตโดยมีการขัดฝนหินทั้งชิ้นให้เป็นรูปร่างลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เครื่องมือมีประสิทธิภาพในการใช้สอยมากขึ้นกว่าเครื่องมือรุ่นก่อนหน้านั้น เช่น มีดหินที่สามารถตัดเฉือนได้แบบมีดโลหะมีการต่อด้ามยาวเพื่อใช้แผ่นหินลับคมเป็นเสียมขุดดินหรือต่อด้ามไม้สำหรับจับเป็นขวานหิน สามารถปั้นหม้อดินและใช้ไฟเผาสามารถทอผ้าจากเส้นใยพืชและทอเป็นเชือกทำเป็นแหหรืออวนจับปลาลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจมนุษย์ยุคหินใหม่ออกจากมนุษย์ยุคหินกลางก็คือการที่มนุษย์ยุคนี้รู้จักการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น มีการปลูกข้าวและพืชอื่น ๆ เช่น ถั่ว พัก บวบ และเลี้ยงสัตว์หลายชนิดมากขึ้น เช่น แพะ แกะ และวัว ซึ่งก็คงทั้งไว้ใช้งานและเป็นอาหาร วัฒนธรรมยุคหินใหม่พบอยู่ทั่วโลกแต่หลักฐานสำคัญที่มีลักษณะโดดเด่นคือการสร้างอนุสาวรีย์หิน (Megalithic) ที่มีชื่อเสียง คือ สโตนเฮนจ์ (Stonehenge) ในประเทศอังกฤษสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเพื่อใช้คำนวณเวลาทางดาราศาสตร์เพื่อพิธีกรรมเพื่อบวงสรวงดวงอาทิตย์และเพื่อผลผลิตทางการเพาะปลูก

ในด้านศิลปะพบว่า คนในยุคหินใหม่มีการปั้นรูปสตรีและทารกลักษณะคล้ายรูปแม่พระธรณี อันเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร ชุมชนยุคหินใหม่ที่เก่าแก่ที่สุดในตะวันออกกลางบริเวณที่เป็นประเทศ ตุรกี ซีเรีย อิสราเอล อิรัก ภาคตะวันออกของอิหร่าน และเลยไปถึงอียิปต์ในทวีปแอฟริกาในปัจจุบัน จากหลักฐานทางโบราณคดีแสดงว่า คนที่อยู่ในบริเวณดังกล่าวได้ค้นพบวิธีการเกษตรกรรมมาประมาณ 7,000 ปีมาแล้ว และดูเหมือนว่ารากฐานความรู้ทางเกษตรกรรมของชาวยุโรปก็รับไปจากบริเวณนี้

5. ยุคเหล็ก

เริ่มเมื่อประมาณ 3,200 ปี มาแล้วเป็นช่วงของการพัฒนาการทางเทคโนโลยี ที่ต่อเนื่องจากยุคสำริดหลังจากที่มนุษย์สามารถนำทองแดงมาผสมกับดีบุกและหลอมเป็นโลหะผสมได้แล้วมนุษย์ก็คิดค้นหาวิธีนำเหล็กซึ่งเป็นโลหะที่มีความแข็งและทนทานกว่าสำริดมาทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้และอาวุธด้วยการใช้อุณหภูมิในการหลอมที่สูงกว่าการหลอมสำริดแล้วจึงตีโลหะเหล็กในขณะที่ยังร้อนอยู่ให้เป็นรูปทรงที่ต้องการเนื่องจากเหล็กใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้มี ความเหมาะสมกับงานการเกษตรที่ต้องใช้ความแข็งแรงมากกว่าสำริดและความทนทานกว่า จึงทำให้มนุษย์ยุคเหล็กสามารถทำการเกษตรได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้เหล็กยังใช้ทำอาวุธที่มีความแข็งแรงและทนทานกว่าสำริดจึงทำให้สังคมมนุษย์ยุคนี้ที่พัฒนาเข้าสู่ยุคเหล็กและเข้าสู่ความเป็นรัฐได้ด้วยการมีกองทัพที่มีประสิทธิภาพกว่า สามารถปกป้องเขตแดนของตนเองได้ดีกว่าทำให้สังคมเมืองของตนมีความมั่นคงปลอดภัยและในที่สุดก็สามารถขยายอิทธิพลไปยังดินแดนอื่น ๆ ได้ในเวลาต่อมา

6. เอกสารพื้นเมือง

เอกสารพื้นเมืองนับได้ว่าเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่สำคัญของประเทศไทย มักปรากฏในรูปหนังสือสมุดไทย และเรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น ตำนานพงศาวดาร จดหมายเหตุ ดั่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. **ตำนาน** เป็นเรื่องที่เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต เล่าสืบต่อกันมาแต่โบราณจนหาจุดกำเนิดไม่ได้ แต่ไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นคนเล่าเรื่องราวเป็นคนแรก สิ่งที่พอจะรู้ได้ก็คือมีการเล่าเรื่องสืบต่อกันมาเป็นเวลานานพอสมควร จนกระทั่งมีผู้รู้หนังสือได้จดจำและบันทึกลงเป็นลายลักษณ์อักษร ต่อมาจึงมีการคัดลอกตำนานเหล่านั้นเป็นทอดๆไปหลายครั้ง หลายครา ทำให้เกิดมีข้อความคลาดเคลื่อนไปเรื่อย ๆ ดังนั้น เรื่องที่ปรากฏอยู่ในตำนานจึงอาจถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเรื่องเดิม เนื้อเรื่องของตำนาน ส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองหรือชุมชนสมัยดั้งเดิมเกี่ยวกับปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ หรือเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลสำคัญ เช่น พระมหากษัตริย์ วีรบุรุษ โดยสามารถจัดประเภทของตำนานไทยได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1.1) ตำนานในรูปของนิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่องพญาทอง พญาพาน ท้าวแสนปม
- 1.2) ตำนานในรูปของการบันทึกประวัติของพระพุทธศาสนา จุดมุ่งหมายเพื่อรักษา ศรัทธา ความเชื่อ สัญลักษณ์ของพุทธศาสนา เช่น ตำนานพระแก้วมรกต
- 1.3) ตำนานในรูปของการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง ราชวงศ์กษัตริย์ และเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับมนุษย์และสัตว์ในอดีต เช่น ตำนานสิงหนวัติกุมาร ตำนานจามเทวีวงศ์ ตำนานมูลศาสนา ตำนานชินกาลมาลีปกรณ์

2. **พงศาวดาร** พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสให้ความหมายของพงศาวดารว่าหมายถึง เรื่องราวที่เกี่ยวกับพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งสืบสันตวงศ์ลงมาถึงเวลาที่เขียนนั้น แต่ต่อมาได้มีการกำหนดความหมายของพงศาวดารให้กว้างออกไปอีกว่าหมายถึง การบันทึกเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับอาณาจักรและกษัตริย์ที่ปกครองอาณาจักร พงศาวดารจึงมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีจวบจนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 4) สามารถจำแนกพงศาวดารได้ 2 ลักษณะคือ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาและพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น พงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 ของสมเด็จพระยามหาราชราชานุภาพ และพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-4 ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค) อย่างไรก็ตามแม้ว่าหลักฐานประเภทพงศาวดารจะมีข้อบกพร่องอยู่มาก แต่ก็ยังเป็นหลักฐานที่มีประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์

7. สนธิสัญญาแวร์ซายส์

สนธิสัญญาแวร์ซายส์เป็นสนธิสัญญาสันติภาพ ที่ทำขึ้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ.1919 ณ พระราชวังแวร์ซายส์ ประเทศฝรั่งเศส หลังเยอรมนีพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 สนธิสัญญาดังกล่าวเกิดขึ้นภายหลังช่วงเวลา 6 เดือนแห่งการเจรจาสันติภาพที่กรุงปารีส และสิ้นสุดลงที่การทำสนธิสัญญา ผลจากสนธิสัญญาดังกล่าวได้กำหนดให้จักรวรรดิเยอรมนีเดิมและพันธมิตรฝ่ายมหาอำนาจกลางต้องรับผิดชอบต่อเสียหายทั้งหมดของสงครามโลกครั้งที่ 1 และในข้อตกลงมาตรา

231-248 ได้ทำการปลดอาวุธ เกิดการลดดินแดนของผู้แพ้สงครามโลกครั้งที่ 1 รวมไปถึงต้องชดใช้ค่า
ปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนเงินมหาศาล แต่สนธิสัญญาดังกล่าวถูกบ่อนทำลายด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้นภายหลังปี 1922 จนกระทั่งร้ายแรงขึ้นเมื่อทศวรรษ 1930

เฉลยใบกิจกรรมที่ 1.4

การประเมินผลการค้นคว้าตามกลุ่มสนใจ
และการนำเสนออยู่ในดุลพินิจของครูผู้สอน

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

ข้อที่		ข้อที่	
1	ก	14	ข
2	ค	15	ง
3	ข	16	ข
4	ก	17	ข
5	ค	18	ง
6	ก	19	ค
7	ข	20	ง
8	ง	21	ก
9	ก	22	ค
10	ง	23	ข
11	ค	24	ค
12	ก	25	ง
13	ค		

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. เอกสารอัดสำเนา.

กำเนิดปฏิทิน. **ปฏิทิน**. (ออนไลน์). 21 สิงหาคม 2558 (อ้างเมื่อ 20 เมษายน 2561). จาก http://historytactic.blogspot.com/2015/08/blog-post_21.html.

ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์. 2555.

ไพฑูรย์ มีกุลสุเทพ จิตรชื่น และ บุญรัตน์ รอดตา. **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช. 2555.

สโตนเฮนจ์. (ออนไลน์). ม.ป.ป. (อ้างเมื่อ 21 เมษายน 2561). จาก <https://7thingspacial.wordpress.com>.

สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง. **สารสนเทศน่ารู้เรื่อง เวลา**. (ออนไลน์). ม.ป.ป. (อ้างเมื่อ 21 เมษายน 2561). จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal/clock.html>.

อารยธรรมอินเดีย. (ออนไลน์). ม.ป.ป. (อ้างเมื่อ 21 เมษายน 2561). จาก <https://supawann096.wordpress.com>.

ภาคผนวก

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

ที่	ชื่อ-สกุล	การยอมรับฟังความคิดเห็น	ทักษะการแก้ปัญหาในการทำงาน	รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	มารยาทในการสนทนา	รวมคะแนน	ผ่าน/ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน นักเรียนต้องได้คะแนนพฤติกรรมการเรียนรู้ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80

ลงนาม
()

ครูผู้สอน/ผู้ประเมิน
)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เกณฑ์ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้

โดยพิจารณาจากรายละเอียดต่อไปนี้

ประเด็นประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3	2	1
การยอมรับฟังความคิดเห็น	มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่บ้าง	ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
ทักษะการค้นคว้า	มีทักษะการค้นคว้าที่ดี	มีทักษะการค้นคว้าพอใช้	มีทักษะการค้นคว้าน้อย
รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	ส่งงาน และปฏิบัติตามที่ครูมอบหมายทุกครั้ง	ส่งงาน และปฏิบัติตามที่ครูมอบหมายเกือบทุกครั้ง	ไม่ค่อยส่งงาน และไม่ค่อยปฏิบัติตามที่ครูมอบหมาย
มารยาทในการสนทนา	มีมารยาทในการสนทนา	มารยาทในการสนทนาพอใช้	ขาดมารยาทที่ดีในการสนทนา

กระดาษคำตอบ

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ข้อที่	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				